

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK
TUTUMLARININ İNCELENMESİ
(BURDUR VE ISPARTA İLİ ÖRNEĞİ)

Elif ERDEM ÖZKAN
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Osman YILMAZ

Burdur, 2020

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNE YÖNELİK
TUTUMLARININ İNCELENMESİ
(BURDUR VE ISPARTA İLİ ÖRNEĞİ)

Elif ERDEM ÖZKAN
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Osman YILMAZ

Burdur, 2020

**MAKÜ EĞİTİM
BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY
FORMU**

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14.08.2020 tarih ve 348/7 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 27.08.2020 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Elif ERDEM ÖZKAN'ın Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Burdur ve Isparta İli Örneği) konulu tez çalışması Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI): Prof. Dr. Osman YILMAZ

ÜYE : Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERTOL

ÜYE: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14/08/2020 tarih ve 348/7 sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

[] Tezin tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezimin sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Elif ERDEM ÖZKAN

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecim boyunca her konuda benden desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesi ile bana yol gösteren saygıdeğer danışmanım Prof. Dr. Osman YILMAZ hocama sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum. Tezimle ilgili her konuda tüm bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin MERTOL hocama sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca tüm hayatım boyunca benden maddi manevi desteğini esirgemeyen, her zaman yanımda olan, beni destekleyen aileme ve eşim Ömer ÖZKAN'a sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Elif ERDEM ÖZKAN

Burdur-2020

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Burdur ve Isparta İli Örneği)

(Yüksek Lisans Tezi)

Elif ERDEM ÖZKAN

ÖZ

Bu çalışmada ilk olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleklerini özdeşleştirdikleri metaforlar incelenmiştir. Öğretmen adaylarının bölümlerini seçmelerindeki etkili olan nedenler araştırılmıştır. Öğretmenlik mesleğine dair kaygı ve tutumları, atama sorununa ilişkin görüşleri alınarak araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmanın amacı; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde ve Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta)'nda öğrenim gören birinci ve dördüncü sınıf sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı metaforik algılarının ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Bu amaçla oluşturulan görüşme formu öğretmen adaylarına elden ulaştırılmıştır. Araştırmada kullanılan görüşme formu iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda üniversite, cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi bilgilerini ölçen kişisel bilgi formu yer almaktadır. İkinci kısımda bir metafor sorusu ve beş açık uçlu sorudan oluşan bir form kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizi, nitel araştırma veri analizi tekniklerinden olan betimsel analiz ve içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmanın metafor sorusunun analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle incelenen metaforlar dokuz farklı kategoride toplanarak detaylı bir şekilde incelenmesi sağlanmıştır. Araştırmada katılımcılara yöneltilen beş açık uçlu soru ise betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Öğretmen adaylarının her soru için vermiş oldukları cevaplar incelenerek kategorilere ayrılmıştır. Kategorilere ayrılan görüşler detaylı şekilde incelenerek verilerin analizi sağlanmıştır. Araştırmanın sonucu araştırmanın amacına göre belirlenen ana temalar ve bulgulardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılandırılmıştır. Bulgulardan elde edilen sonuca göre araştırma grubundaki tüm sosyal bilgiler öğretmen adayları özdeşleştirmiş oldukları metaforlar ile öğretmenlik mesleğinin kutsallığına ve önemine vurgu yapmışlardır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu bölüme kendi istekleri dahilinde geldiğini belirtmişlerdir. Bölüme kendi isteğiyle gelen öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik daha olumlu tutumlar içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu mesleklerine yönelik en büyük kaygılarının atanma problemi olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle dördüncü sınıf öğretmen adayları mesleklerine yönelik daha olumsuz tutumlar içerisindeyken birinci sınıf öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik daha az olumsuz tutum içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf düzeyi değişkeni açısından anlamlı farklılıklara rastlanırken üniversite değişkeni açısından anlamlı farklılıklara rastlanılmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Metafor, Öğretmenlik Mesleği, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları.

Sayfa Adedi: 89

Danışman: Prof. Dr. Osman YILMAZ

Investigation of Social Studies Teacher Candidates' Attitudes Towards Teaching Profession (Burdur and Isparta Province Example)

(Master Thesis)

Elif ERDEM ÖZKAN

ABSTRACT

In this study, firstly, the metaphors that social studies teacher candidates identified with their professions were examined. The effective reasons for teacher candidates to choose their departments were investigated. Their anxieties and attitudes about the teaching profession and their opinions on the problem of appointment were included in the study. Purpose of the research; It is the determination of the metaphorical perceptions and attitudes towards the teaching profession of the first and fourth grade social studies teacher candidates studying at Burdur Mehmet Akif Ersoy University and Süleyman Demirel University (Isparta). The interview form created for this purpose was handed over to prospective teachers. The interview form used in the study consists of two parts. In the first part, there is a personal information form that measures university, gender, age, class level information. In the second part, a form consisting of a metaphor question and five open-ended questions was used. Qualitative research method was used in the research. The analysis of the data was analyzed with the descriptive analysis and content analysis technique, which are among the qualitative research data analysis techniques. Content analysis method was used in the analysis of the metaphor question of the research. The metaphors examined with this method were collected in nine different categories and analyzed in detail. Five open-ended questions directed to the participants in the study were analyzed using descriptive analysis method. The answers given by the teacher candidates for each question were examined and divided into categories. The opinions divided into categories were examined in detail and the analysis of the data was provided. The result of the research was structured in line with the main themes determined according to the purpose of the research and the results obtained from the findings. According to the results obtained from the findings, all social studies teacher candidates in the study group emphasized the sacredness and importance of the teaching profession with the metaphors they identified. The majority of the pre-service teachers stated that they came to the department at their own will. It has been observed that the teacher candidates who come to the department voluntarily have more positive attitudes towards their profession. The majority of the pre-service teachers stated that their biggest concern about their profession is the problem of assignment. It was concluded that especially fourth grade teacher candidates had more negative attitudes towards their professions, while first grade teacher candidates had less negative attitudes towards their professions. While there were significant differences in terms of the class level variable, no significant differences were found in terms of the university variable.

Anahtar Kelimeler: Metaphor, Social Studies Teacher Candidates, Teaching Profession.

Page Number: 89

Supervisor: Prof. Dr. Osman YILMAZ

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	2
1.2.1. Alt Problemler.	2
1.3. Araştırmanın Amacı	2
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Sınırlılıklar.....	3
1.6. Varsayımlar	4
1.7. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	5
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Kuramsal Çerçeve	5
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı Tanımı ve Kapsamı.....	5
2.1.2. Öğretmenlik Mesleği ve Önemi.....	6
2.1.3. Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri.	10
2.1.4. Öğretmenlik Mesleğinin Temel Özellikleri.....	11
2.1.4.1. Kişisel Özellikler.	12
2.1.4.2. Mesleki Özellikler.	13
2.1.4.2.1. Alan Bilgisi.....	13
2.1.4.2.2. Öğretmenlik Meslek Bilgisi (Pedagojik Formasyon).	14
2.1.4.2.3. Genel Kültür Bilgisi.....	14
2.1.5. Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yaşanan Sorunlar.	14
2.1.6. Sosyal Bilgilerin Tanımı.....	17

2.1.7. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Amaçları.....	18
2.1.8. Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.	19
2.1.8.1. Dünya'da Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.	19
2.1.8.2. Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi.	20
2.1.9. Metafor Nedir?.....	21
2.1.10. Metaforların Özellikleri ve İşlevleri.	22
2.1.11. Metafor Çeşitleri.	23
2.1.11.1. Yapısal Metaforlar.	23
2.1.11.2. Yönelim Metaforları.	24
2.1.11.3. Ontolojik (Varlıksal) Metaforlar.	24
2.2. İlgili Araştırmalar	25
BÖLÜM III.....	27
YÖNTEM.....	27
3.1. Araştırmanın Modeli	27
3.2. Çalışma Grubu.....	27
3.3. Veri Toplama Araçları.....	28
3.4. Verilerin Toplanması.....	28
3.5. Verilerin Analizi.....	29
BÖLÜM IV.....	31
BULGULAR VE YORUM.....	31
4.1. Metafor Sorusunun Analizi	31
4.1.1. Kategori 1. Bir Temel İhtiyaç/Besin Olarak Öğretmenlik Mesleği.....	33
4.1.2. Kategori 2. Tedavi Edici Olarak Öğretmenlik Mesleği.....	34
4.1.3. Kategori 3. Yol Gösterici/Yönlendirici Olarak Öğretmenlik Mesleği. ..	35
4.1.4. Kategori 4. Bireysel Gelişimi Destekleyici Olarak Öğretmenlik Mesleği.	
.....	36
4.1.5. Kategori 5. Bir Duygu Olarak Öğretmenlik Mesleği.	38
4.1.6. Kategori 6. Verimli Bir Sağlayıcı Olarak Öğretmenlik Mesleği.....	39
4.1.7. Kategori 7. Şekillendirici ve Biçimlendirici Olarak Öğretmenlik	
Mesleği.....	39
4.1.8. Kategori 8. Yaşam/Yaşama Alanı Olarak Öğretmenlik Mesleği.	41
4.1.9. Kategori 9. Diğer.	42
4.2. Açık Uçlu Soruların Analizi.....	43

4.2.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Kendi İsteğinizle Mi Tercih Ettiniz? Bu Bölümü Seçmenizde Hangi Faktörler Etkili Olmuştur?	43
4.2.2. Öğretmenlik Mesleğine Karşı Kaygı ve Tutumlarınız Nelerdir? Nedenleri İle Belirtiniz.	48
4.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Atama Sorununa İlişkin Görüşleriniz Nelerdir? Bu Sorun Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum ve Düşüncelerinizi Ne Yönde Etkilemektedir?	53
4.2.4. Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir ve Gelecekte Nasıl Bir Öğretmen Olmayı Hayal Ediyorsunuz?	58
4.2.5. Mezun Olduktan Sonra Hayata Dair Planlarınız Ne Yönde Olacaktır?	62
BÖLÜM V	67
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	67
5.1. Sonuç ve Tartışma	67
5.2. Öneriler	73
KAYNAKLAR	75
EKLER	85
EK-1	86
ÖZGEÇMİŞ	89

KISALTMALAR

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
KPSS	:Kamu Personeli Seçme Sınavı
MAKÜ	:Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	:National Council For The Social Studies
OECD	:The Organisation For Economic Co-Operation And Development
ÖSYM	:Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SDÜ	:Süleyman Demirel Üniversitesi
SPSS	:Statistical Package For The Social Sciences
YÖK	:Yükseköğretim Kurumu

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımları.....	28
Tablo 2 Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımları.....	28
Tablo 3 Öğretmenlik Kavramına Yönelik Geliştirilen Metaforların Genel Dağılımı ve Ait Oldukları Kategoriler.....	32
Tablo 4 Bir Temel İhtiyaç/Besin Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	33
Tablo 5 Tedavi Edici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	34
Tablo 6 Yol Gösterici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	35
Tablo 7 Bireysel Gelişimi Destekleyici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	36
Tablo 8 Bir Duygu Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	38
Tablo 9 Verimli Bir Sağlayıcı Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	39
Tablo 10 Şekillendirici/Biçimlendirici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	40
Tablo 11 Yaşam/Yaşam Alanı Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)......	41

Tablo 12	Diğer Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	42
Tablo 13	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Kendi İsteğinizle Mi Tercih Ettiniz? Bu Bölümü Seçmenizde Hangi Faktörler Etkili Olmuştur? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	43
Tablo 14	Öğretmenlik Mesleğine Karşı Kaygı ve Tutumlarınız Nelerdir? Nedenleri ile Belirtiniz. Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	48
Tablo 15	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Atama Sorununa İlişkin Görüşleriniz Nelerdir? Bu Sorun Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum ve Düşüncelerinizi Ne Yönde Etkilemektedir? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	53
Tablo 16	Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir ve Gelecekte Nasıl Bir Öğretmen Olmayı Hayal Ediyorsunuz? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	59
Tablo 17	Mezun Olduktan Sonra Hayata Dair Planlarınız Ne yönde Olacaktır? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%).....	63

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çalışmanın birinci bölümü olan bu kısımda araştırmaya temel teşkil eden problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi sınırlılıkları, varsayımları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bir milletin temel taşıını oluşturan en önemli mesleklerden birisi öğretmenlik mesleğidir. Çünkü öğretmenler gelecek nesilleri yetiştirecek kişilerdir. Bu yüzden öğretmenlik mesleği meslekler arasındaki en kutsal mesleklerden birisini oluşturmaktadır. Öğretmenlik mesleği, eğitim sektörü ile ilgili olan sosyal, kültürel, ekonomik, bilimsel ve teknolojik boyutlara sahip, alanda özel uzmanlık bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve mesleki formasyon gerektiren, profesyonel statüde bir uğraşı alanıdır (Doğan, 2009, 159). Geleceğimiz için yetiyecek ve yetişmekte olan her nesil için büyük önem taşıyan öğretmenlere lisans döneminden itibaren yani eğitime başladıkları ilk andan başlayarak meslek dönemleri boyunca gereken önem verilmelidir. Öğretmenlerimize gereken önem verilmelidir ki gelecek nesiller de o derece iyi yetişebilsin. Bu yüzden öğretmen adayları ile ilk andan başlayarak ilgilenilmeli, yaşadıkları sorunlar görüşleri doğrultusunda öğrenilip, bu sorunlara çözümler bulunmalıdır. Günümüzde ise öğretmenlere gereken önem verilmemektedir. Öğretmenlere duyulması gereken saygı, sevgi giderek azalmakta, öğretmenlik mesleği giderek değersizleştirilmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının atanma sorununa ilişkin kaygıları öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik gelecek kaygısı taşımasına, mezun olduktan sonra işsiz kalma endişesine yol açmaktadır. Tüm bu sorunlar ise nitelikli öğretmenlerin yetiştirilememesine neden olmaktadır. Çünkü bu kadar sorun içerisinde öğretmen adayları mesleklerinden uzaklaşmakta, isteyerek dahi olsa gelmiş oldukları bölümlerinden soğumaktadırlar. Tüm bu sorunlar nitelikli nesillerin yetişmesine engel olmaktadır. Nitelikli nesillerin

yetişebilmesi için öncelikle nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu problemler doğrultusunda bu çalışmada sosyal bilgiler ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları metaforik yöntemden yararlanılarak incelenmeye çalışılmıştır. Belirlenen sorular doğrultusunda ğretmen adaylarının yaşadığı sorunlar, problemler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; "Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının sosyal bilgiler ğretmenliği mesleğine karşı tutumları nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin metaforik algıları nedir ve nasıl gerekelendirmektedirler?
2. Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının bu branşı seçme nedenleri nelerdir ve bunun üzerinde hangi faktörler etkili olmaktadır?
3. Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı ve tutumları nelerdir ve bunların nedenleri nedir?
4. Sosyal bilgiler ğretmen adaylarının bölüm atama sorunlarına ilişkin görüşleri nelerdir ve bu sorun öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve düşüncelerini ne yönde etkilemektedir?
5. Sosyal bilgiler ğretmen adayları öğretmenlik mesleğinin geleceğini nasıl öngörmektedirler ve gelecekte nasıl bir ğretmen olmayı tasarlamaktadırlar?
6. Sosyal bilgiler ğretmen adayları mezun olduktan sonra gelecekleri hakkında ne yapmayı planlamaktadırlar?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Burdur Mehmet Akif Ersoy niversitesi ve Süleyman Demirel niversitesi'nde öğrenim gören sosyal bilgiler ğretmen adaylarının

öğretmenlik mesleğine karşı metaforik algılarını belirlemek ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesidir. Araştırmanın amacı dâhilinde öğretmen adaylarının algı ve görüşlerinin belirlenmesinde metaforlar kullanılmıştır. Çünkü bireylerin tecrübelerinin ve bakış açılarının ortaya çıkmasında metaforların etkili bir işleve sahip oldukları bilinmektedir. Saban (2008)'a göre metaforlar bireyin zihninin belli bir anlayış şekline başka bir anlayış şekline hareket etmesini sağlayarak, o bireyin bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanımaktadırlar (Karataş vd., 2017, s. 296). Bu amaç kapsamında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri ve geleceğine ilişkin algı ve görüşlerinin tespit edilmesinde metaforik olguların kullanılması, zihinsel anlayışlarının belirlenmesi ile tecrübeleri ve bakış açılarının çok boyutlu olarak ortaya konmasına hizmet edeceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlerimizin yaşadıkları sorunlarla mesleğe adım attıkları ilk andan itibaren ilgilenilmeye, çözüm üretilmeye çalışılmalıdır. Öğretmen adaylarının yaşadıkları problemler meslek hayatlarına yansıtacak ve bu durum yetiştirdikleri tüm öğrencileri de etkileyecektir. Öğretmen adaylarının yaşadıkları problemlerini görüşleri doğrultusunda belirlemek öğretmenlik mesleğinde yaşanan problemleri temelden çözmek açısından önemli görülmektedir. Bu araştırma ile belirlenmeye çalışılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumları yaşadıkları sorunların gözler önüne serilebilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca bu araştırma ile öğretmenlik mesleğine yönelik yaşanan sorunlara dair çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi açısından da önem taşımaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

1. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde 1. ve 4. sınıf kademesinde eğitim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve
2. Uygulanan anketteki sorular ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlar göz önünde bulundurulmuştur.

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ankette bulunan sorulara samimi ve içten cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
2. Ankette bulunan soruların sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik metaforik algılarını belirlemek ve tutumlarını tespit etme amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır (Yayla, 2019, s. 7).

Öğretmen: Öğretmen sürekli gelişen dünyanın gereksinimlerine göre kişiler yetiştirme sorumluluğu almış bireylerdir. Öğretmenlik toplumların belli kalıplar kapsamında modern, uygar seviyede bir dünya düzeninde yaşamaları bakımından oldukça önemli bir yere sahip bir meslektir (Ünal, 2017, s. 9).

Öğretmen Adayı: Öğretmen adayı, herhangi bir öğretmenlik programında öğrenim gören, öğretmenliği yapacağı alan ile ilgili eğitim alan ya da bu alanda öğretmenlik uygulaması yapan yükseköğretim öğrencisidir (Gökçe, 2019, s. 5).

Metafor: Metafor, bir kavramı başka bir kavrama, olguya benzeterek ve onun üzerinden açıklayarak anlatmak şeklidir (Büyükkaya, 2019, s. 4).

Tutum: Bir kişinin psikolojik yönden bir obje, kişi veya duruma ilişkin davranış, düşünce ve duygularına yön vermek, ondan yana olmak ya da karşı olmak durumudur (Özdemir, 2019, s. 4).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili literatür bilgisi araştırılarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1.1. Öğretmenlik kavramı tanımı ve kapsamı. Öğretmenlik mesleği bir milletin temel taşıını oluşturan en önemli mesleklerden birisidir. Çünkü öğretmenler gelecek nesli emanet edeceğimiz bireyleri yetiştiren kişilerdir. Sağlıklı, nitelikli gelişmiş bir toplum oluşturabilmek ve Türkiye'nin gelişmiş ülkeler arasında yer alabilmesi için iyi yetişmiş, nitelikli insan kaynağına sahip olması büyük önem arz etmektedir. Şüphesiz nitelikli insan kaynağına ulaşmak, ülkenin eğitim sistemi ile ilişkilidir. Eğitim sisteminin başarısı ise yetiştirilen öğretmenlerin niteliğine bağlıdır (Doğan, 2009, s. 159). Öğretmenlik kavramı birçok kaynaktan farklı şekilde tanımlanmıştır. Bu değişikliklerin özünde öğretmenlik mesleğini ele alma tutumunda görülen değişiklikler bulunmaktadır. Öğretmenlik mesleğine işlevi, önemi, görevleri ve toplum içindeki yeri gibi farklı bakışlar ile yaklaşılması, ortaya çıkan tanımların farklı olmasına neden olmaktadır. Öğretmenliğin genel kabul gören tanımlarından birisi; devlet veya özel bir eğitim biriminde çocukların ya da gençlerin öğrenme yaşantılarına rehber olmak ya da yön göstermekle görevlendirilmiş ve bu hedef dâhilinde yetiştirilmiş bir kimse, şeklindedir (Nakip, 2015, s. 10). Erden (1995)'e göre öğretmen, planlı ve programlı çalışmalar ile öğrencilerde istendik kalıcı davranış değişikliğini oluşturan kişidir. Esasında öğrencilere öğretme işlevi olan öğretmenlik bunu meslek şekline getiren bireylerce yapılmaktadır.

Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde; “mesleği bilgi öğretmek olan kimse, hoca, muallim, muallime” olarak tanımlanan “öğretmen” kavramı çok eski çağlardan beri gelmiş olan ve öğretmenlik adı altında mesleğe dönüşen bir yapı şeklini almıştır (TDK, 2020). Öğretmen kavramı toplumdaki sistem bütününe eğitim olarak bilinen kısmında sistemin en kritik noktalarından biridir şeklinde tanımlanabilir (Genç, 2016,

s. 5). Başka bir öğretmen kavramı tanımı ise 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde yer almaktadır. Bu maddede "öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği" olarak tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2008). Başka bir kaynakta ise öğretmenlik, eğitim örgütlerindeki bir konumu ve o konunun öngördüğü davranışlar setini oluşturan, konunun statü, görev ve ilişkilerini ifade eden bir kavramdır şeklinde tanımlanmaktadır (Üstüner, 2006, s. 110). Öğretmenlik mesleğine dair bir başka tanım ise The Organisation For Economic Co-Operation And Development (OECD) (2005) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre öğretmen, mesleki etkinliği, bir programda yer alan öğrencilere ön görülen bilgi, tutum ve becerileri iletmeyi içeren bir kişi olarak tanımlanmaktadır (akt.Genç, 2016, s. 6). Öğretmenlik mesleği günümüzde, bireylerin öğrenme durumlarının belirli amaçlar doğrultusunda yönlendirilmesi, biçim verilmesi, bu amaçların kolaylaştırılması ve gerçekleştirilmesi gibi etkinlikleri içine alan bir meslek dalı olarak tanımlanmaktadır (Altunay, 2018, s. 8). Öğretmen, öğrencilerde okulun ve derslerin hedefleri doğrultusunda kalıcı izli davranış değişikliği meydana getiren önemli bir kişidir (Erden, 1995, s. 99).

Oğuzkan (1998), öğretmenliğin üç yönünün bulunduğunu dile getirmiştir. Bunlar; Türk toplumunun aydın, çağdaş bir üyesi olarak öğretmen, dünya topluluğunun uyanık bir üyesi olarak öğretmen ve mesleğinin yeterli bir üyesi olarak öğretmen olarak sıralanabilir. Öğretmenlik mesleği öğretim ve yönetim vazifelerinin ötesinde;

1. Kişisel yeterlik ve mesleki tutumlar çerçevesinde sınırların olduğu,
2. Bu sınırlara göre zaman sonunda meydana gelecek ürün kalitesinin tespit edildiği,
3. Oluşan ürün niteliğinin değiştirilmesinde telafinin çoğu zaman mümkün olmadığı,
4. Yapılan yatırımların uzun vadede, bireysel ve toplumsal kazanca dönüştürebildiği stratejik bir toplumsal statü olarak tanımlanmıştır (Koç, 2014, s. 52).

Toplumlar için büyük önem arz eden öğretmenlik mesleğine dair bu şekilde farklı tanımlamalar yapılmıştır.

2.1.2. Öğretmenlik mesleği ve önemi. İlk çağlardan günümüze kadar olan zamana baktığımızda eğitim tüm insanlar için hep en önemli konulardan birisi

olmuştur. Eğitim kavramı "Bireylerin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla kasıtlı, istendik davranış değişikliği oluşturma sürecidir." şeklinde tanımlanmıştır (Gökçe, 2019, s.6). Başka bir tanımda ise eğitim kavramı, bireyin doğumundan itibaren başlayıp bütün yaşamı süresince devam eden bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Tunç ve Gündoğdu, 2013, s. 2). Eğitim süreci zaman içerisinde insanların kendi öğrendiklerini başkalarına aktarmaya başlamasıyla birlikte bazı eğitici rollerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İlk başlarda bireysel şekilde ilerleyen bu roller zamanla ekiple çalışma şeklinde kurumsallaşmış ve toplum için vazgeçilmez bir öge haline gelmiştir. Bu durum beraberinde eğitim kurumlarını ve onun en önemli unsuru olan öğretmen faktörünü ortaya çıkarmıştır (Pesen, 2004, s. 1).

Eğitim sistemi bir ülke için en önemli unsurdur. Çünkü bir ülkenin kalkınması, refah düzeyine ulaşması, aydınlık bir geleceğe ve nesle sahip olması ancak eğitimle mümkündür. Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk eğitimin önemini şu sözleriyle vurgulamıştır; "Eğitimdir ki bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır; ya da esaret ve sefaletle terk eder." Atatürk'ün bu sözünden de anlaşılacağı üzere eğitim refah bir toplum için olmazsa olmazdır. Bu yüzden eğitim sistemine ve eğitim sistemi içerisindeki öğelere oldukça önem verilmesi gerekmektedir. Eğitim sistemi içerisinde öğretmen, öğrenci ve eğitim programı en önemli öğelerdir ve sürekli olarak birbiriyle etkileşim içerisindeyler. Bu öğeler arasında en önemli faktör ise öğretmendir (Gökçe, 2019, s. 6). Öğretmen eğitim sisteminin en temel ögesidir. Çünkü eğitimi gerçekleştirecek kişi esas olarak öğretmendir. Öğretmenler nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, geleceğe bilinçli, özgüvenle bireyler yetiştirilmesinde, toplumdaki huzurun, barışın sağlanmasında, toplumun kültür ve değerlerinin gelecek nesillere aktarılmasında başrolü oynamaktadırlar. Bu sebeplerden dolayı öğretmenlik mesleği geçmiş yıllardan beridir kutsal meslek olarak görülmüş ve toplumda hep saygın bir yeri olmuştur (Eskicumalı, 2014, s. 8).

Bir ülkede iyi bir eğitim sisteminin olması en başta iyi yetiştirilmiş nitelikli öğretmen güçleri ile mümkün olmaktadır. Öğretmen ne kadar nitelikli olursa eğitim sisteminin başarısı da o kadar yüksek olacaktır (Arslan, 2019, s. 5). Aksi durumda eğitim sistemi ne kadar iyi olursa olsun tam anlamıyla nitelikli bir eğitim sağlanamayacaktır. Bu durumda toplumlar için oldukça fazla önem arz eden

öğretmenlik mesleğine mühim görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle öğretmenlik, mecburen uzmanlaşma ve profesyonelleşme gerektiren bir meslek olmak durumundadır (Altunay, 2018, s. 9). Bu bakımdan öğretmen yetiştirme sistemi en önemli konulardan birisidir. Öğretmen yetiştirilmesine gereken önem verilmelidir ve yetiştirilen tüm öğretmenler gerekli donanıma sahip olmalıdırlar.

Öğretmen yetiştirme cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türk Eğitim Tarihi'nin en önemli konularından birisini oluşturmaktadır. Öğretmen yetiştirme açısından 1923'den günümüze uzanan döneme baktığımızda, 1923-1946 döneminde, eğitimin öteki alanlarında olduğu gibi, öğretmen yetiştirme alanında da büyük başarılarla imza atıldığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda ilk önemli adım, cumhuriyetten önce var olan "Öğretmen Okulları" ve "Yüksek Öğretmen Okulu"nun, Öğretim Birliği Yasası'na ve cumhuriyetin eğitim ilkelerine göre yeniden yapılandırılarak geliştirilmesi olmuştur. Ortaokullara öğretmen yetiştirmek üzere kurulan "Gazi Eğitim Enstitüsü", daha sonra açılacak eğitim enstitüleri için yeni bir öğretmen yetiştirme şekilleri olarak tanınmaktadır.

Öğretmen yetiştirme açısından, 85 yıllık cumhuriyet döneminde bazı önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlardan biri de Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan öğretmen yetiştiren kurumların, 1982'de üniversite bünyesine alınması kararı olmuştur. Bu dönemde dikkati çeken en önemli gelişme, 1997 yılında gerçekleştirilen eğitim fakültelerinde yeniden yapılanma çalışmasıdır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından başlatılan bu çalışma ile öğretmen yetiştirme, bazı istisnaları dışında tamamen eğitim fakültelerine verilmiş ve bu fakültelerde ilköğretime öğretmen yetiştiren bölüm ve programları öne çıkaran yeni bir yapılanmaya gidilmiştir (YÖK, 2007, s. 20). Türkiye'de Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi–Yüksek Öğrenim Kurumu işbirliği ile yeniden yapılandırılan eğitim fakülteleri öğretmen yetiştirme programları, 1998 yılından itibaren uygulanmaya başlamıştır. Bu yapılandırma kapsamında öğretmen yetiştirme modeli, öğretmen yetiştirme programları, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile işbirliği gibi konularda değişikliğe ve yeniliğe gidilmiştir. Ayrıca öğretmen yetiştirme ile ilgili reform hareketinin sürekliliğini sağlamak amacıyla 1997 yılında "Öğretmen Yetiştirme Milli Komitesi" kurulmuştur. Bu komite, hizmet öncesi öğretmen eğitimi için ulusal ölçütler belirleyerek bunları uygulama, öğretmen eğitimi kalitesini değerlendirme ve

iyileştirme amacı ile kalite kontrol mekanizmaları geliştirme, öğretmenler için gerekli olan bilgi, anlama, beceri ve yeterliklere ilişkin ulusal ölçütler oluşturma gibi konularda çalışmalar yapmayı amaçlamıştır. Yeniden yapılandırma kapsamında, öğretmenliğin kendine özgü ilke ve uygulama yöntemleriyle profesyonel bir meslek olduğu vurgulanmıştır (Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010, s. 923).

Eğitim fakültelerinde yapılanma ile ilgili ikinci çalışma 2006 yılında başlatılmıştır. Bu çalışma kapsamında öğretmen yetiştirme programları, uygulayıcılardan gelen istekler yönünde ve paydaşların da katkılarıyla güncelleştirilmiş programlara birtakım esneklikler getirilmiştir. Aynı kapsamdaki düzenleme ile öğretmen eğitiminde 1997 programlarının eksik kalan genel kültür boyutu zenginleştirilmiş geçmiş dönemlerdeki uygulamanın ışığında yapılanma ile ilgili bazı yeni düzenlemelere gidilmiştir (YÖK, 2007, s. 21). Öğretmenlerin niteliği bakımından incelendiğinde yeni ilköğretim programı ile öğretmenlere işbirliği sağlayan, öğrenmede yardımcı ve işleri kolaylaştırıcı, daha etkili öğrenmenin sağlanması için planlamalar yapan ve öğrenmede bireysel farklılıkları dikkate alan görevler yüklendiği görülmektedir. Dolayısıyla eğitim fakültelerinin ilköğretim bölümlerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının yukarıda belirtilen niteliklere sahip öğretmenler olarak yetişmeleri amaçlanmıştır (Taşkın ve Hacıömeroğlu, 2010, s. 923).

Cumhuriyetten bu yana öğretmen yetiştirme konusu bu şekilde bir seyir izlemiştir. Günümüzde de neredeyse ülkemizdeki birçok üniversitenin eğitim fakültelerinde çeşitli öğretmen yetiştirme programları yer almaktadır. Bu programlar kapsamında öğretmen yetiştirilmeye devam edilmektedir. Alanın temel konularına hâkim olamayan, alanın perspektifini kazanamamış, alanındaki temel konuları ve aralarındaki ilişkileri yakalayamayan öğretmenin profesyonel davranabilmesi oldukça zordur. Bu şekilde öğretmen adayları gerekli eğitimleri görerek öğretmenlik mesleğine sahip olmaktadır. Öğretmenliğin meslek olarak kabul edilebilmesi için belli başlı ölçütler vardır. Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir;

1. Gördüğü öğrenimin ciddi bir öğrenim olması,
2. Hizmet alanında ve topluma dair sorumluluk alması,
3. Görevini yerine getirirken dürüst, adaletli ve eşit davranması,
4. Her açıdan kendini sürekli yenilemesi ve kendini tekrar etmemesi,

5. Devamlı etkileşim içinde olduğu öğrencilerine ve velileri ile iyi ilişkiler kurmak, onlara yönelik olumsuz tutum ve davranışlarda bulunmamak,
6. Öğretmenlik mesleğinin imajını korumak ve gelişimine katkı sağlamak,
7. Öğrencilerinin ve toplumun refahında payının olduğunu bilmek ve bundan memnuniyet duymak (Büyükkaya, 2019, s. 8).

Öğretmen, sadece bir öğretici değil aynı zamanda iyi bir eğitimidir. İyi bir eğitimi olabilmek için mesleği hakkında yeterince bilgilenmesi, eğitici yeterliklerini kazanmış, eğitim sistemi ve politikalarını kavrayarak, sistem içerisinde bulunduğu yer ile diğer kademeler arasında bütünlüğü sağlayabilecek yeterliliğe ulaşmış olması, mesleğini severek ve isteyerek yapması gerekmektedir (Karabacak ve Uzun, 2014, s. 180). Toplumları önemli şekilde etkileyen öğretmenlerin toplumun, günümüzün gereksinimlerini karşılayabilecek düzeyde ve bu düzeyde öğrenciler yetiştirmesi gerekir. Toplumların gelişmesi ve ilerleyebilmesi öğretmenlerin iyi yetiştirilebilmesine ve öğrencilerini; gelişime ve değişime açık, belli yeterlikleri olan, yeniliklere açık, farkındalığı yüksek, etrafında olan vakalar hassas, mesleki ve kişisel yeterliliklere sahip olması gibi özelliklerle eğitmesine bağlantılıdır. Çünkü öğretmenlik mesleği milletin geleceğini ve kaderini çizen kritik bir meslektir. Öğretmenlerin eğitim ortamlarını çağdaş dünyanın isteklerine cevap verebilecek niteliklere ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre düzenlemeleri gerekmektedir. Bunu gerçekleştirebilmek, öğretmenin sahip olduğu yeterlikler ile doğrudan ilişkili olduğundan ilk olarak öğretmen adaylarına, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği niteliklere göre eğitim verilmesi gerekmektedir. Böylelikle nitelikli bir şekilde yetiştirilen öğretmenler aldıkları doğru eğitim sonucunda nitelikli, donanımlı bireyler yetiştirebileceklerdir (Karakuş, 2007, s. 1).

2.1.3. Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Öğretmenlik mesleğinin genel yeterliliklerine dair 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 45. maddesi hükümleri kapsamında öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine yönelik bir takım çalışma yapılmıştır ve bu kapsamda altı ana yeterlik alanı, bu yeterliklere ilişkin 39 alt yeterlik ve 244 performans göstergesi belirlenmiştir. Bu ana yeterlilikler şu şekildedir;

1. *Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim.* Öğretmen, öğrencileri birey olarak görüp onlara değer vermelidir. Öğrencilerinde geliştirmek istediği davranışları öncelikle kendisi sergileyerek onlara örnek teşkil etmelidir. Deneyimli meslektaşlarının tecrübesinden yararlanmalıdır. Sürekli olarak kendisini geliştirmelidir. Yeni bilgi ve fikirlere açık olmalıdır, kendisini ve kurumunu geliştirmede etkin rol oynamalıdır.

2. *Öğrenciyi Tanıma.* Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilmeli, öğrenmelidir. Öğrencinin aile durumunu ve çevresini, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini tanımalıdır.

3. *Öğretme ve Öğrenme Süreci.* Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini planlamalı, uygulamalı ve yönetmelidir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlamalıdır.

4. *Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme.* Öğretmen, öğrencinin gelişim ve öğrenmelerine dair değerlendirmelerde bulunmalıdır. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlamalıdır. Değerlendirme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanmalıdır. Değerlendirme sonuçlarını öğrenci, veli, yönetici ve diğer öğretmenlerle paylaşmalıdır.

5. *Okul, Aile ve Toplum İlişkileri.* Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerini iyi bilmelidir. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik etmelidir.

6. *Program ve İçerik Bilgisi.* Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilmeli ve uygulamalıdır (MEB, 2006, s. 11-12).

2.1.4. Öğretmenlik mesleğinin temel özellikleri. Diğer meslek gruplarında da olduğu gibi öğretmenlik mesleğinin de bazı belli başlı özellikleri vardır. Bazı şartlara göre öğretmenlik mesleğinin özellikleri değişse de genel itibariyle bu özellikler kişisel ve mesleki özellikler olmak üzere iki grupta toplanmaktadır (Elmacı, 2015, s. 22). Kişisel ve mesleki nitelikler birbirini tamamlar konumdadır. Çünkü biri olmadan diğeri eksik kalacaktır ve tam anlamıyla bir eğitim gerçekleşmeyecektir. Bir öğretmen mesleki anlamda tam donanıma sahip olabilir

ancak bunu karşı tarafa doğru şekilde aktaramazsa başarı sağlanamaz. Bu yüzden bir öğretmen mesleki bilgisi kadar olumlu kişisel niteliklere de sahip olmalıdır.

2.1.4.1. Kişisel özellikler. Bir öğretmen sınıf ortamında çok farklı insan tipiyle karşılaşabilmektedir bu da beraberinde farklı birçok sorunlarla karşı karşıya kalınmasına sebep olabilmektedir. Bu gibi sorunların üstesinden gelinebilmesi için bir öğretmenin mesleki bilgilerin yanı sıra bazı kişisel niteliklere de sahip olması gerekmektedir. Öğretmen, öğrenciyi iyi tanımalıdır, öğrencilere karşı her zaman doğru bir şekilde yaklaşmalıdır. Bu nedenle bir öğretmen hem mesleki anlamda hem de kişisel anlamda tam olarak donanımlı olmalıdır. Çünkü öğretmenin kişisel özellikleri öğrencinin derse ve okula karşı tutumunu etkilemektedir. Olumsuz kişiliklere sahip bir öğretmen, öğrencinin okuldan soğumasına ve başarısız olmasına neden olabilir. Çoğu zaman öğrenci, öğretmenin anlattıklarından çok konuya yaklaşımından etkilenmektedir (Akar, 2007, s. 24). Bu nedenle bir öğretmen olumlu kişilik özelliklerine sahip olmalıdır. Öğretmenlik mesleğinde bulunması gereken kişisel özelliklere baktığımızda ilk olarak bir öğretmenin mesleğini ve öğrencilerini sevmesi gerektiği kanısına varılır. Çünkü öğretmenlik bir sevgi mesleğidir. Mesleğini ve öğrencilerini sevmeyen bir öğretmen alanında ne kadar bilgiye sahip olursa olsun başarıya ulaşamaz (Eskicumalı, 2014, s. 10).

Yetim ve Gökteş (2004)'a göre öğretmende bulunması gereken kişisel özellikler şöyle özetlenebilir:

1. İlk olarak öğrencilerini seven, onlara değer veren,
2. Öğrencileri ile samimi ve sağlıklı ilişkiler kurabilen, neşeli, mutlu, hoşgörülü, çevresi ile barışık,
3. Beklenmedik bir olay gerçekleştiğinde soğukkanlılıkla olayların üstesinden gelebilen,
4. Demokratik kişiliğe sahip ve bu kişiliğini çevresine öğrencilerine yansıtabilen,
5. Davranışlarıyla öğrencilerine örnek olabilen, öğrencilerinde görmek istemediği davranışları kendisi de yapmayan,

6. İnsanların fikirlerine, din inanışlarına saygılı, nazik, yeniliklere açık,disipline olabilen, çalışkan, düzenli, planlı, yardımsever, özü sözü bir, güvenilir, ahlaklı, adil, fedakâr bir kişiliğe sahip olan,

7. Türkçeyi güzel bir şekilde kullanabilen ve yazabilen.

Öğretmenlerin bu rollere sahip kişilerden oluşması, eğitim hizmetlerinde kalitenin oluşması bakımından önemli bir beklentidir. Eğitim sisteminin temel ögesi öğretmenlerdir ve sistemin başarısı öğretmenlerin sahip oldukları özellikler, nitelikler ile doğrudan alakalıdır.

2.1.4.2. Mesleki özellikler. İyi bir öğretmenin en temel görevi öğretmeyi sağlamaktır. Öğretmen çok iyi kişisel özelliklere sahip olsa da bu görevi yerine getirirken birtakım mesleki niteliklere de sahip olması gerekir. Bu yüzden bir öğretmenin kişisel özelliklerinin yanında mesleki özelliklerin de yeterli olması gerekmektedir. Alanında yeterli bilgi donanımına sahip olmalıdır (Gökçe, 2019, s. 9). Öğretmenlerde aranan kriter ve donanımların tespit edilmesi ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nun öğretmenin niteliğine ilişkin 45. maddesine göre "Öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi (alan bilgisi) ve pedagojik formasyon (öğretmenlik bilgisi) bakımından aranacak nitelikler Milli Eğitim Bakanlığınca tespit olunur." ifadesi yer bulunmaktadır (MEB, 2017, s. 5). Türkiye'de 2006 yılında öğretmen yetiştirme programlarında yapılan değişiklik ile birlikte lisans derslerinin içeriği ortalama olarak; %50 alan bilgisi ve becerileri, %30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, %20 genel kültür dersleri olarak yeniden düzenlenmiştir (YÖK, 2007, s. 8).

2.1.4.2.1. Alan bilgisi. Öğretmenin öğretimini gerçekleştireceği konu alanına ilişkin sahip olduğu kuramsal, yöntemsel ve olgusal bilgiye alansal bilgi denilmektedir (Arslan, 2019, s. 7). Tüm öğretmen yetiştirme programlarında da öğretmen adaylarının alanlarında yeterli bilgiye sahip olarak mezun olmaları amaçlanmaktadır (Akar, 2007, s. 24). Bir öğretmen alanı hakkında ne kadar donanımlı olursa o derece iyi bir eğitim verebilir. Bu nedenle alan bilgisi öğretmenlerde olması gereken mesleki niteliklerdendir.

2.1.4.2.2. Öğretmenlik meslek bilgisi (pedagojik formasyon). Meslek bilgisi öğretmenin alanında sahip olduğu bilgilerin öğretimini öğrencilerine nasıl bir yöntemle aktaracağını ifade etmektedir (MEB, 2017, s.13). Öğretmenlerin bir konu çok iyi bilmesinin yanında bunu karşı tarafa aktarım şeklinin de nasıl olduğu oldukça önem taşımaktadır. Bu nedenle bir öğretmen mesleki beceri ve yeterliliklere de sahip olmalıdır (Akar, 2007, s.25). Eğer öğretmen mesleği ile ilgili yeterli pedagojik bilgiye sahip olursa öğrenci ile daha doğru bir iletişim kurabilir, konuları öğrencinin anlayabileceği yöntemle anlatabilir. Öğretmenlik meslek bilgisi, öğretmenlik eğitimi veren fakültelerin öğretim programları içerisinde yer almaktadır. Öğretmen adaylarının mesleki bilgisi kamu personeli seçme sınavında (KPSS) "eğitim bilimleri" sınavı adı altında test edilmektedir (Elmacı, 2015, s. 26).

2.1.4.2.3. Genel kültür bilgisi. Öğretmenlik mesleği, öğrencileri her alanda hayata hazırlayan bir meslektir. Bu nedenle öğretmenler sahip oldukları alan bilgisi ve mesleki bilgilerinin yanında bazı alanlarda ek bilgilere de ihtiyaçları olmaktadır. Öğretmenlerin geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları beklenmektedir (Akar, 2007, s.25). Genel kültür; öğretmenin mesleki görevlerini yerine getirebilmesi için mesleki rollerini daha verimli yapabilmesinde olanak sağlayan ve öğretmenin eğitim zamanı içerisindeki disiplinler arası tecrübe ve birikimlerini kapsayan bir boyuttur. Genel kültür, öğretmenin eğitim zamanı içerisindeki genel kazanımlarının bir birleşimi olup öğretmenin mesleğini yerine getirirken bir problemle karşı karşıya kaldığında alan bilgisi ve eğitme-öğretme yeteneğine ilaveten bu sorunun çözümüne destekte bulunan diğer disiplinler arası bilgi ve yetenekleri içermektedir. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından hazırlanan KPSS'nin genel kültür bölümünde adaylara 60 soru yöneltilerek test edilmektedir (Elmacı, 2015, s. 30).

2.1.5. Öğretmenlik mesleğine yönelik yaşanan sorunlar. Eğitimin temel amacı toplum ve ülke için yararlı, üretken ve bilimsel düşünebilen bireyler yetiştirmektir. Bu özellikleri taşıyan bireylerin yetiştirilmesinde en önemli görev öğretmenlere düşmektedir (Recepoglu, 2017, s.1). Toplumların gelişmesi ve uygarlık seviyesini artırmasındaki en büyük etkiyi eğitim sistemi ve öğretmenler

oluşturmaktadır. Öğretmenler bir ülkenin geleceğini inşa etmede önemli bir rol üstlenmektedir. Toplumların bulundukları seviyelerden ileri bir seviyeye ulaşma idealleri yetişen nesillerle mümkün olmaktadır. Bu nesilleri yetiştirirken öğretmenin sadece bilgi aktaran biri olmaması, aynı zamanda doğru bilgilere ulaşan ve bireylerin de bu bilgilere ulaşmasını sağlayan görevler üstlenmesi gerekmektedir (Kaçar, 2018, s. 1).

Milli Eğitim Bakanlığı öğrencilerini 21. yüzyıla hazırlayacak olan öğretmenlerin yeterliklerini tespit etmek maksadıyla birçok çalışma yapmaktadır. Yapılan son çalışmalarda öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri olarak "kişisel ve mesleki değerler-mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğretme ve öğrenme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul, aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisi" olmak üzere altı genel yeterlik alanı tespit etmiştir. Tüm bu yeterliklerin kazanılabilmesi için öğretmen adaylarının meslek öncesinde özel bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Bunun için eğitim fakülteleri açılmış ve öğretmen adaylarına özel alan eğitimi, genel kültür bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi yeterlikleri kazandırılmak istenmiştir. Her ne kadar öğretmenlik mesleği bir ihtisas mesleği olsa da bu tek başına yeterli değildir. Öğretmenlik; bilgi ve beceri gereksinimin yanı sıra tutum ve davranış gerektiren bir meslektir (Karatekin, Mery ve Keçe, 2017, s. 73-74).

Gelecek nesli yetiştirecek olan öğretmenlerin olumlu, olumsuz tutumlara sahip olmasında, mesleklerinde yaşadıkları sorunlar son derece önemlidir. Çünkü mesleğine karşı olumsuz tutum besleyen, mesleğini isteyerek okumayan ya da mesleğinde sorunlarla karşılaşan öğretmenler ne kendilerine ne de öğrencilerine faydalı olamazlar. Bu yüzden öğretmenlerin tutumları çok önemlidir. Bu bağlamda tutumlar, bireyin kişilik yapısı içerisinde insanların duygu, düşünce ve davranış dünyasını biçimlendiren kritik bir olgudur. Eğitimin en önemli öğelerinden biri olan ve öğrencilerin kişiliğinin oluşmasında önemli bir yere sahip olan öğretmenlerin de kendisine, etrafına ve mesleğine karşı tutumları oldukça önemlidir. Öğretmenlerin mesleki tutumları onların sınıf içi davranış ve uygulamalarını direk olarak öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum; mesleğe ilgi duymak, eğitim-öğretim ortamına gereken önemi göstermek, öğrencileri sevip saymak ve onlara hak ettikleri değeri vermek iken olumsuz tutumlar ise öğrencilere ilgi göstermemek, mesleki

gelişime önem vermemek, derse gereken ilgi ve isteği göstermemekle ifade edilebilir. Sonuç olarak olumlu tutumlar öğrenme ortamlarını eğlenceli ve etkili kılmakta ve öğretmeyi de kolaylaştırmaktadır. Olumsuz tutumlar ise eğitim-öğretim ortamının amacına ulaşmasının önündeki en büyük engellerden biri olarak ortaya çıkmaktadır (Karakuş, 2017, s. 2). Öğretmenlerin mesleklerine karşı olumlu tutum geliştirebilmelerindeki ilk aşama mesleklerini isteyerek tercih etmiş olmalarıdır. (Karataş, Ardıç ve Oral, 2017, s. 295). Öğretmen adaylarının seçiminde öğretmenlik mesleğini seven ve isteyen adayların seçilmesi, nitelikli öğretmen yetiştirmenin ilk adımıdır (Özder, Konedra ve Zeki, 2010, s. 256).

Bu adımdan sonra diğer adımlar ise öğretmenlik mesleğine gereken değerin verilmesidir. Ancak günümüzde öğretmenlik mesleğine dair pek çok sorun yaşanmaktadır. Bu da öğretmen adaylarının mesleklerine karşı olumsuz tutum oluşturmalarına sebep olmaktadır. Yaşanan en önemli sorunlardan birisi atanma sorunudur (Karataş vd., 2017, s. 295). Üniversite öğrencilerinin sıkıntı yaşadıkları problem alanlarını saptamaya yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında da kariyer, mezun olunca ne olacaklarını bilememe ve mesleki kaygılarının en sık problem yaşanan ilk üç alandan biri olduğu görülmektedir (Doğan ve Çoban, 2009, s. 160). Öğretmen adaylarının mezuniyet sonrası atanmama kaygısı geleceğe ilişkin olumsuz algı ve beklentilere sahip olarak umutsuzluğa kapıldıkları görülmektedir. Çeşitli branşlardan öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmalarda öğrencilerin geleceğe ilişkin umutsuzluk düzeyleri okulun ilk yılında düşük seyrederken, sınıf düzeyleri arttıkça umutsuzluk düzeylerinin de arttığı saptanmıştır. Diğer taraftan, farklı araştırmalarda öğretmenlik mesleğini isteyerek seçen öğretmen adayları öğretmenlik mesleğinin geleceğine yönelik olumlu bakış açılarının olduğu da saptanmıştır. Mesleğe ilişkin beklentilerin olumlu olmasına rağmen öğretmen olarak atanamadıkları takdirde yaşamlarının olumsuz olarak etkileneceği de bilinmektedir. Bu noktada öğretmen yetiştirme politikası ile ülkenin öğretmen gereksinimi arasındaki uyumun sağlanması bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır (Karataş vd., 2017, s. 295). Üniversite eğitimlerini tamamlayan öğretmen adayları ÖSYM tarafından düzenlenen KPSS'nin genel kültür, genel yetenek, eğitim bilimleri ve öğretmenlik alan bilgisi testi olmak üzere toplamda dört dizi sınava girerek başarılı olması durumunda mülakata girmeye hak kazanmaktadırlar. Mülakatın ardından öğretmen adayı artık bir sözleşmeli öğretmen olmuştur (Hüdavendigar, 2018, s.12).

Atanabilmek için gerekli olan zorlu aşamalar öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik olumsuz tutum geliştirmesine sebep olmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenliği branşı da bu sorunu en çok yaşayan branşlardan birisidir. Öğretmenlik mesleğine dair yaşanan sorunlar sadece bunlarla sınırlı değildir. Atama yapılmış olsa bile başka sorunlar ortaya çıkmaktadır. Öğretmenlerin ekonomik sıkıntıları, tayin, nakil, kadro ve terfileri, sosyal hak ve güvenlik durumları huzuru olumsuz yönde etkilemektedir. Rotasyon uygulaması öğretmeni göçebe yaşama zorlamaktadır. Her yıl birkaç bin öğretmen bu nedenle yollara dökülmekte bin bir güçlükte ev, eşya sıkıntısı yaşamaktadır. Köy öğretmenleri ise her çeşit sosyal hizmet olanaklarından yoksun kalmaktadır. Yolu, suyu, elektriği olmayan yörelerde sıkıntılı bir yaşam sürdürerek görevlerini icra etmek durumundadırlar (Ayarcı, 2007). Yaşanan tüm bu zorluklar öğretmenleri öğretmenlik mesleğinden uzaklaştırmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın haziran 1982'de yayımlanan bir araştırmada toplumda öğretmenlik mesleğine verilen değer giderek azaldığı ve öğretmenler arasında mesleğe, çalışma ve yaşam koşullarına ilişkin yakınmalar, huzursuzlukların yaygınlaşmakta olduğu ve öğretmenlik mesleğinin gençler için çekiciliğini yitirmekte olduğu ve en son tercih edilen bir meslek haline geldiği saptanmıştır (Çapa ve Çil, 2000, s. 69). Öğretmenlik mesleğine dair yaşanan tüm bu sorunlara çözümler üretilip, öğretmenlik mesleği hak ettiği iyi şartlara sahip olmalıdır.

2.1.6. Sosyal bilgilerin tanımı. Sosyal bilgiler birçok farklı disiplinin bir araya gelmesiyle oluşmuş disiplinler arası bir derstir. Bu özelliğinden ötürü sosyal bilgiler için genel bir tanım yapmak zordur (Yiğit, 2019, s. 6). Sosyal bilgiler terimi ilk kez 1916 yılında Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde kullanılmıştır (Şahin, Yıldız ve Duman, 2011, s. 98). ABD'de sosyal bilgiler eğitimi alanında önemli çalışmalar yapan ve bilgiler üreten büyük kuruluşlardan birisi olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council For The Social Studies (NCSS)) sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamaktadır:

Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal Bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye

dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (NCSS, 1993, akt. Kılıçoğlu, 2015, s. 4).

Türkiye'de ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sosyal bilgiler öğretmenliği şu şekilde tanımlanmaktadır;

Sosyal Bilgiler, kişinin toplumsal varlığını gerçekleştirebilmesine yardımcı olabilmek hedefiyle; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanının bir ünite ya da temada birleştirilmesini kapsayan; insanın sosyal ve fiziki etrafı ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek kapsamında incelendiği toplum öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2018).

Türkiye'de 2015'te yayımlanan sosyal bilgiler öğretim programında ise sosyal bilgiler; "Etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran bir ilköğretim dersidir." şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2018). Oruç ve Ulusoy (2008) ise sosyal bilgileri, yeryüzüyle bağlantılı olarak meydana gelen her türlü olayı sebepleri ile açıklayan, vatandaşlık hak ve sorumluluklarını öğreten, insan ve içinde bulunduğu toplum arasındaki etkileşimi dün, bugün ve gelecek bağlamında inceleyen bilgiler bütünüdür, şeklinde tanımlamışlardır (s.123). Başka bir tanımda ise sosyal bilgiler dünya üzerindeki bütün çeşitli olayları tanıtan, nasıl oluştuklarını açıklayan, bireylere hak, ödev ve sorumluluklarını gösteren, insanın çevresiyle olan ilişkilerini ortaya koyan bilgilerdir, şeklinde açıklanmıştır (Özdemir, 2019, s. 12). Sosyal bilgiler hakkında ilk kez çalışma yapan devlet ABD'dir. Daha sonra diğer devletler de bu alanda araştırmalar yapmaya başlamış ve bu şekilde tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler öğretimi gerek içeriği gerekse yaş aralığı bakımından dikkat edilmesi gereken bir derstir. Kişilik ve milli benlik oluşumunda etkili olan birçok değer ve beceri bu dersle bireylere kazandırılmaktadır (Karademir, 2019, s. 1).

2.1.7. Sosyal bilgiler dersi öğretim programının amaçları. Eğitim faaliyetlerinin en önemli amaçlarından biri topluma yararlı ve bilinçli bireyler yetiştirmektir. Bu amaçla eğitim kurumları, bireylerin içerisinde yaşadığı toplumu her yönüyle (kültürü, tarihi, coğrafyası, hukuku ve sosyolojik özellikleri gibi) tanımlarını sağlayarak, kendi hak ve sorumluluklarını öğreten ve hayata geçirmelerine imkân sağlarlar. Disiplinler arası bir ders olan sosyal bilgiler dersi eğitim kurumlarının bu amacına yönelik hizmet veren en temel derslerden birisini

oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı birbirine bağımlı, küresel dünyada kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç bireylere yardımcı olabilmektir (Mertol, 2009, s. 27). İlköğretim kademesinde okutulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amacı, öğrencilere yurttaşlık vazifelerini ve sorumluluk bilincini kazandırmak, toplum içinde bireylerin aralarındaki ilişkilerini ve tutumlu olma davranışlarını ve becerilerini geliştirmek; modern ve demokratik toplum yapısını koruyabilmek ve geliştirebilmek için aktif bireyleri ortaya çıkarabilmektir. Sosyal Bilgiler öğretimi ile bireyin demokratik değerleri benimsemiş, evrensel bilgi ve davranış modellerine sahip, faydalı bir vatandaş olma bilinciyle hareket eden, kanunlara ve toplumsal kurallara saygılı, problem çözme, karar alma ve aldığı kararları uygulama yeteneğine sahip, katılımcı ve üretken olabilmesi amaç olarak belirlenmiştir (Anahtarcıoğlu, 2019, s. 10).

2.1.8. Sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. Sosyal bilgiler zaman içerisinde birçok aşamadan geçerek günümüzdeki halini almıştır. Dünya'da ve Türkiye'de sosyal bilgilerin gelişimine ayrıntılı şekilde yer verilerek konu aydınlatılmaya çalışılmıştır.

2.1.8.1. Dünya'da sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. İlk insanların çevrenin olumsuz koşullarına ayak uydurması ve toplumsal yasalara uyum sağlaması uzun dönemlerini almıştır. İnsanların topluma ve doğaya karşı alışkanlıklarının oluşmasını sağlayan kavramlar, sosyal bilgiler eğitimi ile kazanılmıştır. Buradan hareketle, sosyal bilgiler eğitiminin insanlığın doğuşu kadar eski bir bilim olduğu anlaşılmaktadır (Güler, 2018, s. 7). Ancak sosyal bilgiler terimi resmi olarak ilk defa ABD'de 1892 yılında Millî Eğitim Konseyi'nce ele alınmıştır. Dersin ortaya çıkmasında esas nokta Avrupa ve Afrika gibi kıtalardan ABD'ye olan göçler sonucunda, Amerikalı toplum oluşturulması ve farklı milletlerden gelen kişilerin Amerika'ya uyum sağlaması hedefiyle çocuklara şehirleşme ve şehirli toplumda ne şekilde yaşayacaklarını öğretme fikri olmuştur. Göç eden kişilerde milli toplum anlayışının sağlanması için sosyal bilgiler konuları düzenlenmiş ve sosyal bilgiler

dersi bu ad altında 1916 yılında Amerika'da okutulmaya başlanılmıştır. Böylelikle sosyal bilgiler terimi ilk defa Amerika'da kullanılmıştır (May, 2019, s. 14).

Sosyal bilgilerin ilk programı tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının ön planda olduğu bir programdı. Ulusal Eğitim Derneği'ne atanan ve uzmanlık alanları farklı olan bilim adamları sosyal bilgiler komitesini oluşturmuşlardır. 1916'da Amerika'da yayımladıkları ilk raporda sosyal bilgilerin konu alanı olarak; "kurumlar, insan toplumunun gelişimi ve sosyal grupların üyesi olarak insan" konusu üzerinde durulmuş ve iyi vatandaş yetiştirme hedefi olarak belirlenmiştir (Martorella; Bear; Bolick, 2002'den akt: Kılınçkaya, 2018, s. 7). Dünya üstünde ortaya çıkan siyasal, sosyal meselelerden ve çeşitli eğitim politikalarından dolayı sosyal bilgiler, ilk olarak Amerika'da daha sonra başka ülkelerde gelişme sağlamıştır. Sosyal bilgiler eğitimi insanlara, birbirleriyle olan ilişkilerini geliştirme, etrafını, ülkesini ve kendi ülkelerinin dünya üzerindeki konumunu anlamlandırabilme gibi farklı olanaklar tanımaktadır. Sosyal bilgiler dersleri dünyada meydana gelen siyasal politikalarından etkilenen bir bilim alanı olmuştur. Bundan dolayı zaman ve olaylar karşısında öğrencileri hayata hazırlayarak önemli katkılar sağlamaktadır (Güler, 2018, s. 8).

2.1.8.2. Türkiye'de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. Türkiye'de sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konuları olarak Cumhuriyet Dönemi'nden beri programlarda yer almaktadır (Kan, 2010, s. 667). 1926 yılından 1962 yılına kadar ayrı ayrı okutulan "Tarih", "Coğrafya" ve "Yurt Bilgisi" dersleri 1962 yılında "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilmiştir. Bu dönemden itibaren Türkiye'de zaman zaman sosyal bilgiler adı kullanılmıştır. Ancak sosyal bilgiler kavramı resmi olarak ilk kez 1968 tarihinde "Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı" yayımlanmasıyla birlikte kullanılmıştır (Şarpal, 2019, s. 7). 1968 yılında yayımlanan "Sosyal Bilgiler Öğretim Programı" 1968 yılından itibaren bütün ilkokullarda 1975 yılından itibaren de bütün ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Kılınçkaya, 2018, s. 9). 1985'de 64 sayılı kararla, ortaokullarda okutulan sosyal bilgiler dersi kaldırılmış ve 1985-1986 öğretim yılından itibaren "Milli Tarih" ve "Milli Coğrafya", "Vatandaşlık Bilgileri" adı altında üç ayrı derse ayrılmıştır (Kan, 2010, s. 667). 1997 ve 1998 yılında yeni bir düzenleme yapılarak tekrar sosyal bilgiler dersi ilköğretim kademesinde verilmeye başlanmıştır. 2004 yılında yeni bir

düzenleme yapılmıştır (Çümen, 2019, s. 8). 2004 programı ile birlikte tarih ve coğrafya dersleri 1. ve 3. sınıflarda hayat bilgisi, 4. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersi adı altında yer almıştır. 8.sınıflarda ise tarih konularını içeren T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yer verilmiştir (Aydilek, 2017, s. 14).

2.1.9. Metafor nedir? Eğitimde doğru kavram ve bilgileri ortaya çıkarma ve öğretme görevine sahip bir araç olan metafor, yakın yıllarda yeni bir öğretim yöntemi olarak ortaya çıkmaktadır (Yeniçeri, 2019, s. 23). Levin (2005)'e göre, metafor kelimesinin kökeni Grekçe "değiştirmek" anlamına gelen "meta" ve "taşımak" anlamına gelen "pherein" sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşan "metapherein" kelimesine dayanmaktadır (akt. Çelenk, 2019, s. 14). Metafor kelimesine karşılık olarak mecaz, benzetme, eğretileme, istiare ve deyim aktarması gibi sözcükler de kullanılmaktadır (Doğan, 2019, s. 5). Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük'te metafor kelimesine eşdeğer olarak mecaz kelimesi verilmektedir ve mecaz kelimesi," 1. Bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamı dışında başka anlamda kullanılan söz. 2. Bir kelimeyi veya kavramı kabul edilen anlamının dışında başka anlamlara gelecek şekilde kullanma." olarak iki farklı şekilde tanımlanmıştır. Metafor kavramına dair birçok farklı tanımlar yapılmıştır. Metafor kavramına dair yapılan tanımlar şu şekildedir; Metaforik yöntem bireyin zihninin belli bir anlayış biçiminden başka bir anlayış biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanımaktadırlar (Karataş vd, 2017, s. 296). Ünlü düşünür Farabi metaforu, bir ortak isim olarak tanımlar ve onun birçok şeye işaret ettiğini söyler. Eserlerinde metaforik üslubu kullanmakla tanınan İslam düşünürü İbn-i Sina, dil konusundaki çalışmalara yeni bir biçim getirerek, tekilin belirtilmesini tümelin belirtilmesinden daha kolay bulur (Sak, 2015, s. 24).

Fairclough (1992) metaforu,düşünce biçimimizi, davranış tarzımızı, bilgi ve inanç sistemlerimizi yaygın ve temel bir şekilde yapılandıran araçlardır şeklinde tanımlamıştır. Metafor seçimleri gerçeğin nasıl yapılandırıldığını ya da tanımlandığını belirlemektedir şeklinde açıklamıştır (akt. Aksu, 2019, s. 21). Morgan (1986)'a göre metafor, genel olarak insanların dünyayı nasıl algıladığına ve nasıl gördüğüne ilişkin bir söylem şeklidir. Öyle ki metaforlar belirli bir özelliği öne çıkarırken diğer özellikleri arka planda tutar. Böylece en önemli ve en uygun

noktaları ön plana getirerek onların anlaşılmasını sağlarlar. Metaforlar bir şeyi netleştirmek ve açıklamak için yardımcı olurlar. Metaforlar, dilin ve yaratıcılığın önemli bir özelliğini ortaya çıkarmaktadırlar. Metaforlar insanların, dünyayı ve gerçeği algılama düzeyi, biçimi ve düşüncesidir (akt. Kırıl, 2015, s. 58). Metaforlar oluşumu ve işleyişi hakkında düşüncelerimizi yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan biridir. Metaforlar, bireylerin kişisel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından "tecrübelerin dili" olarak da tanımlanmaktadır. Bu yönüyle metaforlar, uygulamalarımıza yön gösterir, ışık tutar ve rehberlik eder (Saban, 2008). Metafor kavramına yönelik yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere, metaforlar yeni öğrenilen bilgiyle önceden edinilmiş bilgiler arasında benzetme yoluyla köprü kurulmasına olanak vermekte ve bu sayede yeni bilginin daha somut şekilde açıklanmasına, daha açık ve anlaşılır olmasına yardım etmektedir (Çetinsoy, 2019, s. 4).

2.1.10. Metaforların özellikleri ve işlevleri. Metaforların belli başlı özellikleri onun araştırmacılar tarafından tercih edilen bir yöntem haline gelmesini sağlamıştır. Metaforlar dair belli başlı özellikler şu şekilde belirtilmiştir:

1. Metafor, eski bilgi ve yeni bilgi arasında bağ kurmaktadır. Bu özelliğiyle metafor, bireylerin zihinlerindeki soyut kavramları modelleyerek somut hale getirmektedir ve bu sayede kavramların öğrenilmesinde kolaylık sağlamaktadır (Güler, 2019, s. 12).
2. Metafor tekniği, geleneksel eğitim yöntemlerinden daha başarılıdır. Eğitimde soyut kavramların, olguların, olayların açıklanmasında, kavranmasında oldukça kolaylık sağlamaktadır (Pekbalcı, 2019, s. 3).
3. Metaforlar göreceli ve toplumsal anlam değeri taşırlar (Yıldırım, 2019, s. 11).
4. Metaforlar karakteri, kültürü tanımada ve farklı bilim dallarında veri toplama aracı olarak kullanılabilirler (Kart, 2016, s. 31).
5. Yürütülen çalışmaları sıradan ve sıkıcı bir yapıdan kurtarmakta; alışlagelmiş tekniklerin yanı sıra yeni bir alternatif oluşturmaktadır,
6. Yaratıcı düşünmeyi destekleyen, çeşitli bakış açılarını ortaya koyma imkânı sunan, belirli sınırlar çevresinde değil tamamen kişilerin düşünce yapısına göre ilerleyen özgürlükçü bir çalışma alanı sağlamaktadır,

7. Çalışmaların içerik olarak derinlik kazanmasının yanında işleyişin de kolaylaşmasına katkı sağlamaktadır. Onlarca maddenin yer aldığı anket çalışmalarına kıyasla katılımcıların bu tarz sorulara daha içten cevaplar verdiği görülmektedir.

8. Bireylerin kendilerini birden fazla kelime ile dahi eksik ifade edebilecekleri birçok durumda, düşünceleri net bir şekilde tek bir sözcük ile çok daha kısa bir zaman içerisinde ortaya koyabilmelerine imkân sunmaktadır.

9. Belirlenen kavramın başka kavramlara benzetilmesi sonucunda bağ kurma, karşılaştırma yapılmasını sağlamaktadır.

10. Araştırmacıların bilinen ya da tahmin edilen gerçeklerin dışında görülmeyeni görmelerini, ayrıntıları fark etmelerini ve ayrıca yeni araştırma sorularının ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

11. Ortaya çıkan başlıklar sayesinde üzerinde çalışılan kavram ile ilgili genel bir resim çizilmesini ve buna göre eksik ya da yanlış parçanın belirlenmesini sağlamaktadır (Koç, 2014).

Metaforik yönteme dair yapılan tanımlamalara ve araştırma yöntemi olarak tercih edilmesini sağlayan özelliklere çalışmalarda bu şekillerde belirtilerek konuya açıklık getirilmiştir.

2.1.11. Metafor çeşitleri. Lakoff ve Johnson tarafından 1980 yılında yayımlanan "Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil" isimli kitapta metafor kavramını derinlemesine bir şekilde ele alınmıştır. Onların çıkardıkları kitapla birlikte metaforlar yapısal, ontolojik (varlıksal) ve yönelim metaforları olarak üç sınıfa ayrılmıştır (Duran, 2019, s. 14).

2.1.11.1. Yapısal metaforlar. Yapısal metaforlara kavramsal metaforlar da denilmektedir. Yapısal metaforlar; metaforların kavramsal yapısını ortaya koymaktadır. Bu metaforlar kültürden kültüre farklılık gösterir. Örneğin "zaman paradır" ifadesi yapısal bir metafordur. Bu metaforlarda zaman para kadar değerli görülmüştür. Türk kültüründe buna çok yakın bir metafor olan "vakit nakittir" ifadesi kavramsal metaforlara güzel bir örnek oluşturmaktadır. Yapısal metaforlar kavramları, eylemleri ve neticesinde de dili metaforik olarak yapıya kavuşturur. Örneğin; "rasyonel tartışma savaştır" metaforu, rasyonel bir tartışmanın ne olduğunu

daha kolayca anladığımız bir şeye göre, yani fiziksel çatışmaya göre kavramlaştırmamızı mümkün kılar (Lakoff ve Johnson, 2015, s. 32).

2.1.11.2. Yönelim metaforları. Yönelim metaforları uzay ve mekân doğrultusuyla ilişkilidir. Yönelim metaforları, insanların çeşitli durumlarını başka kavramlarla anlatmaktır. Bu kavramlar genellikle fiziksel olarak bir yöne eğilim şeklinde olmaktadır. Bu metaforlar içeri-dışarı, aşağı-yukarı gibi bazı yön kavramlarını içerir. Bu sözcükler bazı anlamları ifade eder. Genel anlamda "yukarı" kelimesi iyi durumu temsil ederken, "aşağı" kelimesi kötü durumu ifade eder. Örneğin insanın "başının öne eğik" olması onun moralinin bozukluğunu, dertli veya depresyonda olduğunu belirtirken; "başının dik" olması gururlu ve pozitif bir ruh halinde olduğunu anlatır (Lakoff ve Johnson, 2015, s. 40).

2.1.11.3. Ontolojik (varlıksal) metaforlar. Ontoloji; varlık ve varoluş ayrımını yapan, bu kavramları araştıran felsefe dalıdır. Ontoloji, varlığı genel olarak ele alır ve varlık bilimi olarak da geçmektedir. Bundan dolayı ontolojik metaforları varlıksal metaforlar olarak da adlandırabiliriz (Aksu, 2019, s. 25). Bu metaforlar soyut kavramları somutlaştırarak onların daha kolay, anlaşılır bir şekilde kavranmasını sağlar. Ontolojik metaforlar, günlük yaşamda ve hayatın diğer tüm bölümlerinde sürekli yer alır. Bu sayede kavramların daha kolay anlaşılması ve daha hızlı kavranması sağlanır. Örneğin, soyut olan "zihin" kavramı, anlaşılmayı kolaylaştırmak için "makine"ye benzetilmiştir. Burada zihin kavramı ve zihinle ilgili kavramlar gerçek hayattan benzetmeler ile birlikte somutlaştırılmıştır (Lakoff ve Johnson, 2003, s. 26). Nesneler ve deneyimler varlıksal metaforlar; olaylara, düşüncelere bakma tarzına altyapı sağlar. Lakoff ve Johnson kitaplarında enflasyonu bir entite olarak görmüşler ve örnekler vermişlerdir. Örneğin; "Enflasyon bir entitedir.", "Enflasyon hayat standartlarımızı düşürüyor.", "Enflasyon daha fazla yükselirse, asla hayatta kalamayacağız." gibi ontolojik metafora örnek verilmiştir. Bu durumlarda enflasyon bir entite olarak görülmüştür ve böylece belli bir boyutunun keşfedilmesi ve anlaşılmasına imkân sağlanmıştır (Lakoff ve Johnson, 2015, s. 55-57).

2.2. İlgili Araştırmalar

Genç (2016), tarafından hazırlanan "Eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (Kocaeli Örneği)", isimli çalışmada eğitim fakültesinde ve fen edebiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi ve öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler ışığında araştırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda evren içinden seçkisiz (random) örnekleme yöntemi ile seçilen Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 164 öğrenci ve fen edebiyat fakültesinde eğitim alan 100 öğrenci örneklem grubu oluşturmuştur. Çalışmada kişisel bilgi formu ve 34 soruluk öğretmenlik mesleğine dair tutum ölçeği uygulanmıştır. Analizler sonucunda eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu görülmüştür. Değişkenlere göre yapılan analizlerde eğitim fakültesi öğrencilerinin fen edebiyat fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek tutum puanlarına sahip olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okudukları bölümü tercih sıralarının istatistiki farklılığa neden olduğu, okudukları bölüme ilk sıralarda yer veren öğrencilerin daha yüksek tutum puanlarına sahip olduğu ortaya konmuştur.

Hüdavendigar (2018) tarafından hazırlanan "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe atanmaya ilişkin tutum ve kaygılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi" adlı çalışmada sosyal bilgiler 1. 2. 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine atanmaya ilişkin kaygılarını farklı değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama tekniği kullanılmıştır. Örneklem grubunu Aksaray Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Hacı Bektaş Veli Üniversitesi 2017 – 2018 eğitim-öğretim yılı bahar döneminde öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmenliği öğrencileri oluşturmaktadır. 15 maddeden oluşan kişisel bilgi formunun yanı sıra Erkuş (2000) tarafından geliştirilen "öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler statistical package for the social sciences (sosyal bilimler için istatistik programı (SPSS)) faydalanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada bağımsız grupları karşılaştıran Mann Whitney U testi ile bağımlı iki durumu karşılaştıran Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenliğe dair tutum puanları ile sınıf düzeyleri, cinsiyet, mezun

oldukları lise türü, yaş düzeyleri, aile ekonomik durumları, mezun olduktan sonraki dönemde ailelerine ekonomik destekte bulunma durumları, öğrenim gördükleri süre içerisinde KPSS kursuna gitme durumları, KPSS'ye yönelik yeterli desteği alma durumları, sürekli KPSS'ye çalışmak zorunda olduğunu düşünerek kendini baskı altında hissetme durumları, ne kadar süredir KPSS'ye çalışıyor olma durumuna, diğer arkadaşlarının KPSS'ye sizden daha çok çalıştıklarını duyarak, düşünerek kendinizi baskı altında hissetme durumu, kendilerini öğretmenlik yapmaya hazır hissetme durumları, öğretmen atamaları için KPSS'yi yeterli bulma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Öte yandan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenliğe dair tutum puanları ile ağırlıklı not ortalamaları ve mezun olduktan sonra dershanelerde veya özel okullarda çalışmayı düşünme durumu arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Recepoğlu (2017) tarafından hazırlanan "Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli doktora tezinde 2014-2015 eğitim öğretim yılında üniversitelerin eğitim fakültesinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine dair motivasyonlarıyla olan ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Örneklem belirlenirken, tabakalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın modeli tarama modellerinden ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu 2014-2015 eğitim öğretim yılında 12 üniversitenin eğitim fakültelerinin ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenliği 1. 2. 3. 4. sınıflarında öğrenim gören 2193 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasında orta düzeyde, pozitif anlamlı bir ilişki görülmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyona ilişkin algılarının yüksek ve katılıyorum düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Genel olarak öğretmen adaylarının öz yeterlik algıları incelendiğinde oldukça yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları ve öz yeterlik algıları sınıf düzeyine göre anlamlı bir şekilde değişmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının motivasyonları ve öz yeterlik algıları 1. sınıfta en yüksek düzeyde; 4. sınıfta ise en düşük düzeydedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi alt bölümleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine dair metaforik algılarını ve düşüncelerini tespit etmek üzere çalışılan nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" şeklinde tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Bu hedef kapsamında bu çalışma, kişilerin alakalı konudaki vaziyetlerini betimlemede ve tecrübelerini kavrayabilmede kullanılan nitel araştırma modellerinden olgu bilim (fenomonolojik) modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Olgu bilim modeli, araştırmacının araştırmaya dâhil olan kişiler hakkında yaşanmış deneyimlerini anlamasına ve yorumlamasına imkân verir. Bunun yanı sıra olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak detaylı bir anlamaya sahip olmadığımız gerçeklere odaklanır. Buradan hareketle öğretmenlerin zihinlerinde yer alan metaforlar ve düşüncelerin ortaya çıkarılması amaçlandığından bu araştırmada olgu bilim modeli kullanılmıştır (Karataş, 2015, s. 68).

3.2. Çalışma Grubu

Veri toplama araçları, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda eğitim görmekte olan öğrencilere uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler, örnekleme ise sosyal bilgiler öğretmenliği

anabilim dalında eğitim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya toplamda 125 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1. ve Tablo 2.'de ayrıntı şekilde verilmiştir.

Tablo 1.

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımları

MAKÜ	Kadın	Erkek
1.sınıf	21	12
4.sınıf	19	13
Toplam	40	25

Tablo 2.

Süleyman Demirel Üniversitesi (Isparta) Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Dağılımları

SDÜ	Kadın	Erkek
1.sınıf	19	10
4.sınıf	16	15
Toplam	35	25

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada verileri araştırmacı tarafından uzman görüşleri dâhilinde hazırlanan görüşme anketi ile elde edilmiştir. Görüşme anketi toplam iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek hedefiyle dört sorudan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. İkinci bölümde ise öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik metaforik algılarını belirleyebilmek için bir soru, öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını ölçebilmek için ise beş açık uçlu soruya görüşme formunda yer verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından hazırlanmış iki bölümden oluşan

görüşme formu yöneltmiştir. Veri toplama süreci yaklaşık olarak iki hafta sürmüştür. Veri toplama zamanı hakkında bütün gruplara açıklamalar yapılmış ve veri toplama zamanı içerisinde araştırmacılar öğrencilerin yanında bulunmuşlardır. Veri toplama aracı, öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından dağıtılmış ve cevaplamaları için kendilerine verildikten sonra, yine aynı şekilde araştırmacı tarafından toplanmıştır. Öğretmen adaylarının ölçekleri yaklaşık olarak on beş-yirmi dakikada cevapladıkları gözlenmiştir. Cevaplandırılan ölçme araçları toplanarak tek tek incelenmiştir. Verilen cevaplar dâhilinde veriler elde edilmiştir. Boş bırakılan, eksik ya da yanlış cevaplandırılan ölçme araçları geçersiz sayılarak değerlendirmeye dâhil edilmemiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada toplanan veriler iki farklı nitel veri analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğine dair geliştirmiş oldukları metaforların incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin detaylı şekilde analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirli olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu kapsamda öğretmen adaylarından elde edilen verilerin içerik analizi yapılırken, metafor sorusuna verilen yanıtlar ayrıntılı bir şekilde incelenerek ve anlamlı bölümler oluşturularak kodlanmaya çalışılmıştır. Bu aşamada metaforlar dikkate alınarak belli bir metaforun açık bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmış, metafor olmayacak kavramlar listeden çıkarılmıştır. Böylece metaforlara dair belli temalar oluşturulmuştur. Metafor sorusundan sonra yöneltilecek diğer beş açık uçlu sorudan çıkan veriler betimsel analiz modeliyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve konu alanıyla ilgili araştırmanın kavramsal şekli araştırma öncesinde daha açık bir biçimdedir (Karataş 2015, s. 70). Bu nedenle açık uçlu soruların analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine dair ürettikleri metaforların ve açık uçlu soruların incelenmesi ve yorumlanmasında Saban (2008) tarafından kullanılan beş aşama izlenmiştir. Bu aşamalar şu şekildedir; 1. Adlandırma aşaması, 2. Eleme ve arıtma aşaması, 3. Derleme ve kategori geliştirme aşaması, 4. Geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması, 5. Verileri bilgisayar ortamına aktarma aşaması.

1. *Adlandırma aşaması.* Bu aşamada ilk olarak öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar ve açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar incelenmiştir. Öğretmen adaylarının üretmiş oldukları metaforlar kodlanmıştır. Açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar ise belli görüşler altında toplanmıştır. Üretilen metaforlardan ve verilen cevaplardan geçersiz, boş bırakılan kâğıtlar daha sonra elenmek için işaretlenmiştir.

2. *Eleme ve arıtma aşaması.* Bu aşamada ilk olarak boş bırakılmış geçersiz metaforlar elenmiştir. Açık uçlu sorulara verilen cevaplardan da geçersiz olanları ayırt edilmiştir. Metafor analizi teknikleri kullanılarak her metafor analiz edilmiştir. Burada her metafor tek tek okunarak metaforlar konusu, kaynağı gibi özellikleri bakımından incelenmiştir. Açık uçlu sorularda tek tek incelenmiştir.

3. *Kategori geliştirme aşaması.* Bu kısımda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik üretmiş oldukları metaforlar ortak özellikleri bakımından incelenmiştir. Ortak özelliğe sahip metaforlar belirlenerek temalar oluşturulmuştur. Öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar ise belli görüşler altında kategorileştirilmiştir.

4. *Geçerlik ve güvenilirlik aşaması.* Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlayabilmek için metafor sorusu ve beş açık uçlu soru için belirlenmiş olan temalar araştırmacı ve uzmanlar tarafından tek tek incelenmiştir. Tüm sorular için toplam 27 tema belirlenmiştir. Bu temaların geçerlik ve güvenilirlik oranını tespit edebilmek için Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen $\Delta = C / (C + \partial) \cdot 100$ formülü kullanılmıştır. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını, C: Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını ifade etmektedir. Uzmanların yapmış olduğu inceleme sonucunda temalar için güvenilirlik $26 = 24 / (24 + 2) \cdot 100$ şeklinde hesaplanarak güvenilirlik %92 hesaplanmıştır. Bu oran, nitel araştırmalarda uzmanlar ve araştırmacı arasındaki uyumun %90 ve üzeri olması güvenilirlik için yeterli görülmektedir (Saban, 2009).

5. *Verileri bilgisayar ortamına aktarma aşaması.* Bütün aşamalar tamamlandıktan sonra veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Veriler bilgisayara aktararak katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplanmıştır. Hesaplanan katılımcı ve yüzde verileri tablolar şeklinde bulgular kısmında verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen öğretmenlik kavramına yönelik metaforik algılarına ve beş açık uçlu soruya ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Metafor Sorusunun Analizi

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metafor sorusuna yönelik vermiş oldukları cevaplar incelenmiştir. Öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlar temalaştırılarak tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca üretilen metaforlara yönelik örneklere de yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "öğretmen" kavramına yönelik toplam 111 geçerli metafor geliştirdikleri görülmüştür. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının geliştirmiş oldukları metaforlar temalar halinde Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Öğretmenlik Kavramına Yönelik Geliştirilen Metaforların Genel Dağılımı ve Ait Oldukları Kategoriler

Kategoriler	Metaforlar	f	%
1. Bir Temel İhtiyaç/Besin Olarak Öğretmenlik Mesleği	Su, Yemek, Gıda, Ekmek-Su, Kaymak	13	12
2. Tedavi Edici Olarak Öğretmenlik Mesleği	Doktor	4	3
3. Yol Gösterici/ Yönlendirici Olarak Öğretmenlik Mesleği	Işık, Pusula, Güneş, Ayna, Navigasyon, Orkestra Şefliği, Kitap, Komutan, Rehber, Kutup Yıldızı, Mum	15	14
4. Bireysel Gelişimi Destekleyici Olarak Öğretmenlik Mesleği	Aile, Anne, Baba, Annelik, Anne Olmak, Abla, Ağabey, Mesleklerin Anası, Ebeveynlik	33	30
5. Bir Duygu Olarak Öğretmenlik Mesleği	Fedakârlık, Aşk, Sevgi, Aile Sevgisi, İnanç, İmkansız Bir Umut	7	6
6. Verimli Bir Sağlayıcı Olarak Öğretmenlik Mesleği	Ağaç, Çiçek, Toprak, Fidan	7	6
7. Şekillendirici ve Biçimlendirici Olarak Öğretmenlik Mesleği	Çiftçilik, Gelişim, Bir İşletim Sistemi, Aşçılık, Çöpçülük, Heykeltıraşlık, Marangoz, Makine, Bahçıvan, Arı	12	11
8. Yaşam/Yaşam Alanı Olarak Öğretmenlik Mesleği	Hayat, Vatan, Türkiye	8	7
9. Diğer	Gelecek, Acı Biber, Sanat, Sanatçı Yapıt İlişkisi, Hacıyatmaz, Yağmur, Bitmeyen Yol, Tren, Resim, Değişim, Zaman	12	11
Toplam		111	100

Tablo 3'ü incelediğimizde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 111 geçerli metafor ürettikleri gözlemlenmiştir. Bu metaforlar dokuz farklı kategori adı altında toplanmıştır. Verilerin analizinde cinsiyet faktörü ve sınıf kademesi düzeyine dikkat çekilmiştir. Bu sebeple 1. sınıf kadın öğretmen adayları "1K", 1.sınıf erkek öğretmen

adayları "1E", 4. sınıf kadın öğretmen adayları "4K", 4. sınıf erkek öğretmen adayları "4E" şeklinde kodlanmıştır.

4.1.1. Kategori 1. bir temel ihtiyaç/besin olarak öğretmenlik mesleği. Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %12'sinin (13 katılımcı) öğretmenlik mesleğini "bir temel ihtiyaç/besin" olarak gördükleri anlaşılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini ekmek, su kadar temel bir ihtiyaç olarak nitelendirdikleri, öğretmenlik mesleğini vazgeçilmez olarak kabul ettikleri saptanmıştır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin verilere Tablo 4'te ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 4.

Bir Temel İhtiyaç/Besin Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Su	6	5
Ekmek-su	3	3
Gıda	2	2
Yemek	1	1
Kaymak	1	1
Toplam	13	12

Tablo 4'te "Bir temel ihtiyaç/besin olarak öğretmenlik mesleği" kategorisini oluşturan metaforlara ve onları temsil eden öğrenci sayılarına yer verilmiştir. Aşağıda ise sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan örnekler sunulurken tabloda yer alan metaforlara açıklık getirilmiştir.

Öğretmenlik mesleği su gibidir. Çünkü; su nasıl bitkileri ve doğayı yeşertiyorsa, öğretmen de öğrencilerini öyle yetiştirir (4E, 82).

Öğretmenlik su gibidir. Çünkü; bireylere hayat verir ve bireyler o olmadan bilgiye ulaşamazlar. En değerli meslektir, tüm bireyleri o meslek yetiştirir (4K, 8).

Öğretmenlik mesleği kaymak gibidir. Çünkü; tatiller ve maaşı, çalışma şartları gayet iyi olduğu için (4E, 78).

Öğretmenlik mesleği ekmek-su gibidir. Çünkü; vazgeçilmesi imkansızdır. Olunca toplum güzelleşir, olmazsa toplum geri kalır. Toplumun ileriye gitmesinde öğretmenlik mesleğinin rolü büyüktür (4K, 71).

Öğretmenlik mesleği su gibidir. Çünkü; yaşamamız için vazgeçilmez ve çok önemlidir (4K, 67).

Öğretmenlik mesleği gıda gibidir. Çünkü; hep ihtiyacımız vardır (4K, 66).

Öğretmenlik mesleği yemek gibidir. Çünkü; bilgiyi aldıkça, doyunca mutlu hissettirir" (4K, 59).

4.1.2. Kategori 2. tedavi edici olarak öğretmenlik mesleği. İkinci kategoride "tedavi edici olarak öğretmenlik" kategorisi verilmiştir. Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %3'ü (4 katılımcı) öğretmenlik mesleğini tedavi edici olarak görmüşlerdir. Öğretmenlerin öğrencileri bilgi yönünden tedavi ettikleri, onlara sağlıklı bilgiler sundukları görüşlerine yer vermişlerdir. Aşağıda bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara ve oranlara Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5.

Tedavi Edici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Doktor	4	3
Toplam	4	3

Tablo 5'te "Tedavi edici olarak öğretmenlik mesleği" kategorisini oluşturan metaforlara ve onları temsil eden öğrenci sayılarına ve yüzdelere yer verilmiştir. Aşağıda ise sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından bu kategoriye ilişkin üretilen metaforlardan örnekler sunulurken öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği doktorluk gibidir. Çünkü; nörolojik rahatsızlıkları ortaya çıkarır ve onları tedavi eder (4K, 73).

Öğretmenlik mesleği doktor gibidir. Çünkü; insanlara sağlıklı bir beyin oluşturmak ister. Bilginin, sorgulayıcılığın ve merakın olduğu bir beyin (1E, 32).

4.1.3. Kategori 3. yol gösterici/yönlendirici olarak öğretmenlik mesleği.

Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %14'ünün (15 katılımcı) öğretmenlik mesleğini "yol gösterici/yönlendirici" olarak gördükleri saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından öğretmenlik mesleğine yönelik ışık, pusula, rehber, navigasyon gibi metaforlar üretilmiştir. Bu metaforlar öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini bir yol gösterici, yönlendirici olarak nitelendirdiklerini ortaya koymaktadır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlara ve oranlarına Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6.

Yol Gösterici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Işık	3	2
Pusula	2	2
Güneş	2	2
Orkestra şefliği	1	1
Navigasyon	1	1
Kutup yıldızı	1	1
Mum	1	1
Kitap	1	1
Komutan	1	1
Rehber	1	1
Ayna	1	1
Toplam	15	15

Tablo 6'da "Yol gösterici olarak öğretmenlik mesleği" kategorisi bulunmaktadır. Bu kategori altında 11 farklı metafora yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının bu kategoriye ilişkin vermiş oldukları cevaplardan bazıları aşağıda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Öğretmenlik mesleği mum gibidir. Çünkü; karanlığı aydınlatan, çocuğa ışık yol olandır (4K, 63).

Öğretmenlik mesleği kutup yıldızı gibidir. Çünkü; her zorlukta yol gösterici olabilir öğretmenler (4K, 13).

Öğretmen rehber gibidir. Çünkü; öğretmen yol gösterir, öğrencilerin hedeflerine gitmesinde en büyük yardımcıdır (4K, 10).

Öğretmenlik mesleği navigasyon gibidir. Çünkü; öğrenciye yol göstericidir. Öğrencinin bulamadığı bilgileri ana rehber olarak gösterip buldurtmaktadır (4K, 6).

Öğretmenlik mesleği pusula gibidir. Çünkü; çocuklara yol, yön göstericidir. Yeni bir nesil yetiştirir (1K, 103).

Öğretmenlik mesleği kitap gibidir. Çünkü; öğretmenin zihnindeki bilgiler çok değerlidir. Öğrenciler bir yolunu bulup o değerli bilgilere ulaşmalıdır (1K, 51).

Öğretmenlik mesleği ayna gibidir. Çünkü; ayna yansıtır. Öğretmen de güzel olan her şeyi yansıtır (1K, 89).

Öğretmenlik mesleği güneş gibidir. Çünkü; doğunca ışık saçar, batarsa soğuk, ıssız geceler sizi bekler (4E, 74).

Öğretmenlik mesleği orkestra şefliği gibidir. Çünkü; orkestrayı örgütleyen, bir araya getirerek onları bir amaca yönlendiren ve bir bütünlük içinde iyi ve güzel olana ulaşip bunu dinleyenlere yani topluma yansıtmayı hedefler (4E, 24).

4.1.4. Kategori 4. bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmenlik mesleği. Dördüncü kategoride "bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmenlik" kategorisi verilmiştir. Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %30'unun (33 katılımcı) öğretmenlik mesleğine yönelik anne, baba, aile gibi metaforlar ürettikleri gözlemlenmiştir. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğini en önemli kurum olarak nitelendirmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından en fazla metafor bu kategoriye yönelik olarak üretilmiştir. Aşağıda bu kategoriye ilişkin verilere Tablo 7'de ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 7.

Bireysel Gelişimi Destekleyici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Anne	8	7
Aile	7	6
Annelik	6	6
Anne-babalık	4	3
Anne olmak	3	3
Ebeveynlik	2	2
Abla	1	1
Ağabey	1	1
Mesleklerin anası	1	1
Toplam	33	30

Tablo 7'de "Bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmenlik mesleği" kategorisine yer almaktadır. Bu kategoride dokuz farklı metafor bulunmaktadır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu kategoriye ilişkin vermiş oldukları cevaplara yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği abla-ağabey gibidir. Çünkü; anne ve baba her ne kadar çocuğuna bir şeyler öğretse de üstünü hep öğretmen tamamlar. Tıpkı bir ağabey-abla gibi, kardeşine yardım etmek gibi (1K, 90).

Öğretmenlik mesleği anne olmak gibidir. Çünkü; nasıl bir anne çocuğu için en iyisini isterse bir öğretmen de öğrencisi için en iyiyi, en doğruyu ister (4K, 64).

Öğretmenlik mesleği ana gibidir. Çünkü; emek ister, sevgi ister, ilgi ister, beceri ve sabır ister. Evlat yetiştirmek demektir öğretmenlik (4K, 15).

Öğretmenlik mesleği annelik gibidir. Çünkü; sabır, özveri, sevgi, vakit ve merhamet ister (4K, 57).

Öğretmenlik mesleği aile olmak gibidir. Çünkü; çocuğa anne şefkati ile yaklaşmak, baba gibi korumak, ağabey-abla gibi yardımcı olmak, yol göstermektir (1K, 101).

Öğretmenlik mesleği kutsal bir görev gibidir. Çünkü; geleceğin doktorları, öğretmenleri, mimarları hepsi biz öğretmenlerin elinden geçer. Bence bunun kadar gurur verici bir şey yoktur. Öğretmenlik kutsaldır (1K, 45).

4.1.5. Kategori 5. bir duygu olarak öğretmenlik mesleği. Beşinci kategoride "bir duygu olarak öğretmenlik mesleği" kategorisi verilmiştir. Kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %6'sının (7 katılımcı) öğretmenlik mesleğini bir duygu ile ifade ettikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğine yönelik olarak aşk, sevgi, inanç gibi metaforlar geliştirerek öğretmenlik mesleğini bu metaforlarla bağdaştırmışlardır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlara ve oranlara Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8.

Bir Duygu Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Sevgi	2	1
Fedakarlık	1	1
Aşk	1	1
Aile sevgisi	1	1
İnanç	1	1
İmkansız bir umut	1	1
Toplam	7	6

Tablo 8'de "Bir duygu olarak öğretmenlik mesleği" kategorisine yer verilmiştir. Aşağıda öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara ayrıntılı şekilde yer verilerek tablodaki metaforlara açıklık getirilmiştir.

Öğretmenlik mesleği imkansız bir umut gibidir. Çünkü; günümüz şartlarında öğretmen adaylarının çoğu atanamamakta ve umutlarını kaybetmektedir (4K, 62).

Öğretmenlik mesleği inanç gibidir. Çünkü; kalpten inanarak yapmadığın zaman asla karşılığını alamazsın. İnanç gibi kutsaldır (4K, 72).

Öğretmenlik mesleği aile sevgisi gibidir. Çünkü; okulda öğrenciye ne kadar sevgi dolu, sıcak davranırsan öğrencinin okula karşı bakış açısını olumlu yönde değiştirir (4K, 55).

Öğretmenlik mesleği aşk gibidir. Çünkü; sevdiğin bir mesleği ancak çok severek yapman gerekir (1K, 96).

4.1.6. Kategori 6. verimli bir sağlayıcı olarak öğretmenlik mesleği. Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %6'sının (7 katılımcı) öğretmenlik mesleğini "verimli bir sağlayıcı olarak" nitelendirdikleri gözlemlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları öğretmenlik mesleğine yönelik ağaç, çiçek, toprak gibi metaforlar üretmişlerdir. Öğretmenlik mesleğini verimli sağlayıcılarla bağdaştırılmıştır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan örnekler sunulmuştur ve oranlara Tablo 9'da ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 9.

Verimli Bir Sağlayıcı Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Ağaç	3	2
Çiçek	2	2
Toprak	1	1
Fidan	1	1
Toplam	7	6

Tablo 9'da "Verimli bir sağlayıcı olarak öğretmenlik mesleği" kategorisine yer verilmiştir. Bu kategori altında sunulan dört farklı metafora ilişkin öğretmen adaylarının cevaplarından bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği fidan gibidir. Çünkü; ne ekersen onu biçersin.

Öğretmenlik de bir heykeltıraş misali ince ince sulayarak olur (4K, 58).

Öğretmenlik mesleği çiçek gibidir. Çünkü; farklı çiçek türleri gibi farklı öğrencilere de bir şeyler öğretebiliriz (1K, 100).

4.1.7. Kategori 7. şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmenlik mesleği. Yedinci kategoride "şekillendirici ve biçimlendirici olarak öğretmenlik mesleği" kategorisi verilmiştir. Bu kategori incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %11'inin (12 katılımcı) öğretmenlik mesleğini şekillendirici ve biçimlendirici kategorisine giren metaforlarla nitelendirdikleri saptanmıştır. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğini aşıcılık, makine, çiftçilik gibi bir ürüne şekil veren, biçimlendiren mesleklerle bağdaştırmışlardır. Aşağıda bu kategoriye

ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan örnekler sunulmuştur.

Tablo 10.

Şekillendirici/Biçimlendirici Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Heykeltıraşlık	2	1
Marangoz	1	1
Çöpçülük	1	1
Bir işletim sistemi	1	1
Aşçılık	1	1
Çiftçilik	1	1
Gelişim	1	1
Makine	1	1
Bahçıvanlık	1	1
Arı	1	1
Toplam	12	11

Tablo 10'da "Şekillendirici/biçimlendirici olarak öğretmenlik mesleği" kategorisini oluşturan metaforlara ve onları temsil eden öğrenci sayılarına yer verilmiştir. Aşağıda ise sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan örnekler sunularak tabloda yer alan metaforlara açıklık getirilmiştir.

Öğretmenlik mesleği arı gibidir. Çünkü; çiçekten çiçeğe bal toplar ve dağıtır. Sürekli çalışkan olmak zorundadır (4K, 4).

Öğretmenlik mesleği bahçıvanlık gibidir. Çünkü; yeni bilgileri taze beyinlere aşılar. Öğrencileri besler, öğretir, olgunlaştırır (1K, 41).

Öğretmenlik mesleği makine gibidir. Çünkü; elinizde olan kumaşları en güzel biçimde şekillendirip halka sunan bir meslektir (1K, 38).

Öğretmenlik mesleği çiftçilik gibidir. Çünkü; toprağa tohumları atan o tohumların büyüüp birer fidan olmasını sağlayanlardır öğretmenler (1K, 27).

Öğretmenlik mesleği marangozluk gibidir. Çünkü; öğrenci gelir aldığı eğitim sayesinde şekillenir ve bunu bir öğretmen sayesinde yapar (4E, 81).

Öğretmenlik mesleği heykeltıraşlık gibidir. Çünkü; heykeltıraşın mermere, kile vs. şekil verdiği gibi öğretmen de öğrenciye, öğrencinin geleceğine şekil vermektedir (4E, 80).

Öğretmenlik mesleği aşçılık gibidir. Çünkü; elinizde olan malzemeler ile en iyi sonucu ortaya çıkarmaya çalışırsınız (4E, 22).

4.1.8. Kategori 8. yaşam/yaşama alanı olarak öğretmenlik mesleği.

Sekizinci kategoride "yaşam/yaşam alanı olarak öğretmenlik mesleği" kategorisi verilmiştir. Bu kategori incelendiğinde öğretmen adaylarının %7'sinin (8 katılımcı) öğretmenlik mesleğini yaşam/yaşama alanı olarak nitelendirildikleri gözlemlenmiştir. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini Türkiye, vatan, hayat gibi önemli metaforlarla bağdaştırmışlardır. Aşağıda bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan örnekler sunulmuştur.

Tablo 11.

Yaşam/Yaşam Alanı Olarak Öğretmenlik Mesleği Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Hayat	5	4
Türkiye	2	2
Vatan	1	1
Toplam	8	7

Tablo 11'de "Yaşam/yaşam alanı olarak öğretmenlik mesleği" kategorisine yer verilmiştir. Aşağıda ise sosyal bilgiler öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlardan bazılarına yer verilerek tabloda yer alan metaforlara açıklık getirilmiştir.

Öğretmenlik mesleği hayat gibidir. Çünkü; hayatı öğrenmemizi, öğretmemizi sağlar (1K, 39).

Öğretmenlik mesleği hayat gibidir. Çünkü; hayata nasıl olursan karşılığını da öyle alırsın. Yani öğrenciye nasıl verimli olursan öğrenciden o kadar dönüt alırsın (1K, 37).

Öğretmenlik mesleği Türkiye gibidir. Çünkü; ne zaman ne olacağı belli olmaz (4E, 83).

Öğretmenlik mesleği vatan gibidir. Çünkü; kutsaldır (4E, 86).

4.1.9. Kategori 9. diğer. Dokuzuncu kategori "diğer" başlığı adı altında verilmiştir. Bu kategori incelendiğinde diğer sekiz kategoriye yerleştirilemeyen metaforlar bu kategoride toplanmıştır. Bu kategori sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %11'i (12 katılımcı) tarafından temsil edilmektedir. Aşağıdaki tabloda diğer metaforlara ve oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 12.

Diğer Kategorisini Oluşturan Metaforlar ve Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Metafor Adı	f	%
Gelecek	2	1
Acı biber	1	1
Sanat	1	1
Sanat-yapıt ilişkisi	1	1
Yağmur	1	1
Resim	1	1
Zaman	1	1
Değişim	1	1
Bitmeyen yol	1	1
Hacıyatmaz	1	1
Tren	1	1
Toplam	12	11

Tablo 12'de "Diğer" kategorisini oluşturan 11 farklı metafora yer verilmiştir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği resim gibidir. Çünkü; nasıl ki bir resmi özenle, itinayla oluşturuyorsak, bir çocuğu da aynı şekilde yetiştiririz (4K, 65).

Öğretmenlik mesleği değişim gibidir. Çünkü; koca bir neslin değişimi öğretmenlerin elindedir (4K, 69).

Öğretmenlik mesleği zaman gibidir. Çünkü; öğretmen zamanla deneyim kazanır ve zaman-süre nasıl kıymetli ve değerli kullanılırsa öğrencilerine ve topluma o kadar faydalı olur. Faydalı vatandaşlar yetiştirebilir (4K, 56).

Öğretmenlik mesleği tren gibidir. Çünkü; trenler birçok yolcuyu alıp bir yerden istediği yere ulaştırıyor. Ben de öğretmenlik mesleğini buna benzetiyorum. Bir amaç doğrultusunda öğrencilerimizi istedikleri yerlere ulaştırıyor (4K, 5).

Öğretmenlik mesleği sanat gibidir. Çünkü; öğrenciler yetiştiriyorsun ve onlara yön veriyorsun (1K, 52).

Öğretmenlik mesleği sanatçı-yapıt ilişkisi gibidir. Çünkü; onların yetişmesinde ve çoğu şeyi kazanmasında bizim rolümüz büyüktür (1K, 46).

Öğretmenlik mesleği hacıyatmaz gibidir. Çünkü; her zaman olmak zorunda ve her ne olursa olsun devamı vardır (1E, 35).

4.2. Açık Uçlu Soruların Analizi

Bu kısımda sosyal bilgiler öğretmen adaylarına yöneltilen beş adet açık uçlu sorunun analizine yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda gruplandırma yapılarak görüşlerden örneklere yer verilmiştir.

4.2.1. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz? Bu bölümü seçmenizde hangi faktörler etkili olmuştur? Araştırmanın açık uçlu sorularından ilkinin "Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz? bu bölümü seçmenizde hangi faktörler etkili olmuştur? sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya 125 katılımcıdan 115 katılımcı cevap vermiştir. Soruya verilen cevaplar incelendiğinde üç farklı görüşü ifade eden durum ortaya çıkmıştır. Aşağıda durumlara ve bu duruma ilişkin oranlara tablo 13'te ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 13.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü Kendi İsteğinizle Mi Tercih Ettiniz? Bu Bölümü Seçmenizde Hangi Faktörler Etkili Olmuştur? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Kategoriler	Görüşler	f	%
Görüş 1.	Kendi isteğimle tercih ettim.	65	57
Görüş 2.	Puanım etkili oldu	35	30
Görüş 3.	Aile isteği/öğretmen tavsiyesi ile tercih ettim.	15	13
Toplam		115	100

Tablo 13'te sosyal bilgiler öğretmen adaylarının birinci açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar kategoriler halinde sunulmuştur. Aşağıda üç farklı görüşe ve öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Görüş 1. Katılımcıların yaklaşık %57'si (65 katılımcı) sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü kendi istekleri dâhilinde tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan katılımcıların yarısından fazlasının şu an okumakta oldukları bölüme kendi istekleriyle geldikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmen adayları genel olarak öğretmenlik mesleğini sevdikleri, yapabileceklerini düşündükleri ve kendilerine uygun meslek olarak gördükleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu duruma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Kendi isteğimle tercih ettim. Bölümde görmüş olduğum dersler ilgi alanım olduğu için bu bölümü tercih ettim (4K, 71).

Kendi isteğimle tercih ettim. Bölümde alacağım dersleri inceledim. Çok ilgi çekici buldum. Nitekim bu çeşitlilik eğitim sürecinde beni memnun etti (4K, 70).

Kendi isteğimle seçtim. Yetenek ve becerilerim doğrultusunda benim için uygun olan birkaç meslek arasından biriydi (4K, 57).

Kendi isteğimle tercih ettim. İlkokuldan beri tarih derslerine karşı ilgi duymuşumdur. Tarih öğretmeni olmak istemiştım ama tarih öğretmenliğinin ataması daha az olduğu için yine tarih dersi ile yakından alakalı sosyal bilgiler öğretmenliğini tercih ettim (4K, 55).

Evet, daha önce başka bölüm okuyordum fakat tarih ve coğrafya sevgim yüzünden bu bölüme geçtim. Öğrencilerimize tarihimizi anlatıp, onların iyi birer vatandaş ve vatansever insanlar olarak yetişmelerini sağlamak istiyorum (4K, 13).

Evet, kendi isteğimle. Çocukluktan beri bu alanda yeteneğim vardı. Küçükken komşu çocuklarını bir masada ders anlatmak isterdim. Yaşıtlarıma konu anlatırdım. Sosyal bilgiler alanını severdim, ortaokuldaki sosyal bilgiler hocam bu alanı sevdirmişti (4K, 12).

Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü kendi isteğimle tercih ettim. Öğretmenlik mesleğinin çok kutsal olduğunu düşünüyorum. Milletime katkı sağlayabileceğim en uygun meslek öğretmenlik diye düşündüm (4K, 9).

Evet, kendim seçtim. İlk tercihimdi diyemem ama istediğim bir meslekti. Sayısalım çok iyi olmadığı için de seçebileceğim en branş sosyal bilgiler oldu, Türkçe bana göre çok sıkıcı. Öğrencilerle birlikte olmayı çok istiyorum, onlara bilgilerimi aktarmayı çok istiyorum. Bu yüzden de seçtim. Ayrıca sosyal bilgiler disiplinler arası olduğu için daha eğlenceli (4K, 8).

Evet, kendi isteğimle seçtim. Öğretmenlik mesleği yapmak istiyordum ve sevdiğim konular tarih ve coğrafyaydı, bu yüzden tercih ettim (4K, 6).

13. tercihimdi, mimar olmak istiyordum. Meslek lisesine gittiğim için matematiğim zayıf kalmıştı. O nedenle kendime başka bir meslek seçmem gerekirdi. Lisede okuduğum çocuk gelişimi bölümünü sevmiyordum. Ben T.C inkılap tarihi hocamın ders anlatımını çok beğeniyor ve başarılı buluyordum. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü seçtim, seviyorum ama gelecek kaygısı yaşıyorum (4K, 3).

Mesleğimin çok kutsal ve değerli olduğunu düşünüyorum. Tarih ve coğrafyayı sevmem bunu seçmem için yardımcı oldu (4K, 1).

Kendi isteğimle tercih ettim çünkü severek yapabildiğim bir konuyu anlatmayı severim, kendimden küçüklerle ilgilenmeyi, sevmeyi de ekleyince tercihim bu yönde oldu (1E, 35).

Kendi isteğimle seçtim. Ortaokulda başta olmak üzere tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerim hayatım boyunca idolüm olmuş kişilerdir. Bu alanı sevmeme ve yönelmeme büyük katkıları vardır (1E, 33).

Sevdiğim ve başarılı olabileceğim bir bölüm. Ayrıca tarih, edebiyat, coğrafya gibi sevdiğim dersleri içinde barındırıyor (1E, 30).

Kendi isteğimle seçtim bölüm anladığım konulardan oluşmakta ve bu konuları seviyorum. Öğretmen olmak hayalim olduğu için bu bölümü tercih ettim (1E, 28).

Kendi isteğimle tercih ettim. Tarihi seviyorum, coğrafyayı biraz seviyorum, daha da önemlisi yeni kuşakların yetiştirilmesinde benim de rolüm olsun istiyorum (1E, 32).

Evet, kendi isteğimle seçtim. Seçme sebebim ise gelecek nesillerin biz öğretmenlere bağlı olduğunu ve benim de bu neslin gelişiminde katkı sağlayabilmek adına seçtim (4E, 81).

Evet, kendi isteğimle tercih ettim. Hatta tek yazdığım, tercih ettiğim bölüm sosyal bilgilerdi. Etkili olan faktör ise öğretmenlik oluyor olmasıydı (4E, 80).

Evet, kendim seçtim. Ortaokuldan bu yana hayalimdi (4E, 77).

Evet, kapsadığı konular bakımından ilgimi çektiği için bu bölümü seçmek istedim. Önemli bir öğretmenlik bölümü olarak görmem de seçmemde etkili olmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenimin de etkili olduğunu söyleyebilirim (4E, 25).

Kendi isteğimle tercih ettim. Ortaokuldayken bu dersi çok severdim. Hocamın da buna etkisi çok fazlaydı, bana bir model oldu. Ayrıca bu ders disiplinler arası bir ders olduğundan ilgi duyduğum diğer alanlar da içinde mevcut. Bu nedenlerden dolayı tercih etme aşamasında pek zorlanmadım (4E, 24).

Görüş 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %30'u (35 katılımcı) sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü puanları dâhilinde tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları puanları istedikleri bölüme tutmadığı için sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü tercih ettiklerini belirtmişlerdir. İstedikleri ilk bölümden sonra kendilerine en yakın alternatif olarak sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü gördükleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu duruma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Hayır, kendi isteğimle seçmedim. Puanımdan dolayı bu bölümdeyim (4K, 65).

Bu bölümü sadece öğretmen olmak istediğim için seçtim. Yoksa bölüme olan ilgim yeterli seviyede değil (4K, 64).

Hayır, kendi isteğimle tercih etmedim çünkü sevmiyordum tamamen puanım yettiği için tercih etmek zorunda kaldım (4K, 63).

Puanım tuttuğu için geldim bu bölüme, polis olmayı düşünüyorum ben (4K, 59).

Aslında bu bölümü istememiştim alternatif olarak yazmıştım. Hedefim Türkçe öğretmenliği idi ancak olmadı. Puanım bu bölüme yettiği için bu bölümü tercih ettim (4K, 56).

Öğretmenlik benim hayalimdi ancak atamadan dolayı sınıf öğretmenliği istiyordum ama puanım bu bölüme yettiği için bu bölümü tercih ettim (4K, 14).

İstediğim öğretmenlikti ancak branşı kendi isteğimle tercih etmedim.. Dil mezunuyum, İngilizce öğretmenliği istiyordum, alternatif olarak da okul öncesi öğretmenliği düşünüyordum. Sosyal bilgiler son tercihimdi (4K, 10).

Kendi isteğimle tercih etmedim tercih etmem de sınavdan aldığım puan etkili oldu (1K, 95).

Aslında istediğim meslek bu değildi. Puanım yetmediği için bu mesleği seçmek zorunda kaldım (1K, 92).

Evet, ama puanım yetmediği için seçtim yoksa seçmezdim (1K, 91).

Zorunlu olarak kendi isteğimle seçmiş bulundum. Öğretmenlik mesleğini istiyordum evet ama sıralama sonucu mecburen bu bölümde yer alıyorum. Sadece istediğim branş değil (1K, 112).

Kendi isteğimle yazdım ama öylesine yazmıştım. Başta Türkçe öğretmenliği vardı onu bekliyordum, bu bölüm aklımda yoktu (1K, 52).

Aslında bu bölümü pek istemiyordum zaten son tercihimdi, istemememin nedeni de atamadaki sıkıntılar (1K, 48).

Puanım bu öğretmenliğe yetti. Kendi tercihim değildi (1K, 46).

İsteniyordum aslında diğer bölümler daha kötü geldi bu yüzden seçtim (1K, 44).

Hayır, Puanım etkili olmuştur (1E, 108).

Biraz istek ama daha çoğunlukla puanla ilgili. Puanım bu bölüme yettiği için bu bölümü tercih ettim (4E, 85).

Hayır, Türkçe öğretmenliği olmayınca mecbur kaldım (4E, 84).

Görüş 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %13'ü (15 katılımcı) bu bölümü ailelerinin isteğiyle ya da öğretmenlerinin tavsiyesi üzerine seçmiş olduklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu bölümü kendi istekleri dâhilinde değil çevre etkisiyle seçmiş oldukları sonucuna varılmıştır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu duruma ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Sevgili babam bu bölüme gitmemi çok istedi ben de kıramayıp tercih ettim (4K, 72).

Hayır, öğretmen olmak istemiyordum. Aile baskısı ile bir kadın için en uygun meslek öğretmenliktir düşüncesinden dolayı bu mesleği seçme durumunda kaldım (4K, 11).

Hayır, kendi isteğimle tercih etmedim. Ailemin seçimiydi, kendi istediğim bölüm özel eğitim öğretmenliğiydi (1K, 104).

Hayır, ailem ve çevremdeki öğretmenler etkili oldu (1E, 29).

İstediğim meslek aslında gastronomiydi ama ailem bu mesleği seçmemi istemedi ve küçüklükten beri herkesin bana yakıştırdığı öğretmenlik mesleğini seçmemi söylediler. Yani aslında bu bölümü seçmemdeki faktörler çevre ve ailem oldu (1K, 54).

Birinci açık uçlu soruda verilen cevaplar bu şekilde gruplandırılmıştır. Verilen cevaplar incelendiğinde öğretmen adaylarını yarısından fazlasının öğretmenlik mesleğini kendi istekleri dâhilinde seçmiş oldukları sonucuna varılmıştır. İkinci görüşe bakıldığında öğretmen adaylarının %30'luk kısmı, mevcut puanlarının istedikleri bölüme yeterli olmadığı için bu bölümü seçmiş olduklarını belirtmişlerdir. Son görüşe göre ise öğretmen adayları bu bölümü aile baskısı ya da öğretmen tavsiyesi üzerine seçmiş olduklarını belirtmişlerdir.

4.2.2. Öğretmenlik mesleğine karşı kaygı ve tutumlarınız nelerdir?

Nedenleri ile belirtiniz. Araştırmanın ikinci açık uçlu sorusunu "öğretmenlik mesleğine karşı kaygı ve tutumlarınız nelerdir? Nedenleri ile belirtiniz." sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya 125 katılımcıdan 110 katılımcı geçerli cevap vermiştir. Verilen cevaplar dâhilinde ortaya bu soruya ilişkin dört farklı görüş ortaya çıkmıştır. Aşağıda durumlara ve ilgili görüşlere ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 14.

Öğretmenlik Mesleğine Karşı Kaygı ve Tutumlarınız Nelerdir? Nedenleri ile Belirtiniz. Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Kategoriler	Görüşler	f	%
Görüş 1.	Atanamama kaygısı.	61	56
Görüş 2.	Öğretmenlik mesleğinin değer kaybetmesi.	22	20
Görüş 3.	Yeterli donanıma sahip olamamak.	14	12
Görüş 4.	Hiçbir kaygım yok.	13	12
Toplam		110	100

Tablo 14'te sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ikinci açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar kategoriler altında toplanarak sunulmuştur. Aşağıda ortaya çıkan

dört farklı görüşe ve öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına yer verilerek tablodaki görüşlere açıklık getirilmiştir.

Görüş 1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %56'sı (61 katılımcı) mesleklerine dair en büyük kaygılarının atanma sorununa ilişkin olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazıları mesleklerini çok sevmelerine, isteyerek seçmiş olmalarına rağmen atanamama, işsiz kalma ihtimali yüzünden büyük endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları onca yıl vermiş oldukları emeklerin boşa gitmesinden yana büyük kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmen adayları atanmaktan yana olan sıkıntıdan ötürü başka meslek dallarına yöneleceklerini belirtmişlerdir. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu duruma ilişkin görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

İlerde kendi mesleğimi yapamamak en büyük kaygımdır çünkü mesleğin önü açık değil (4K, 5).

Gelecek kaygısı yaşıyorum. Bölümümüze yeterli kadro açılmıyor. 684 kişilik kadro açıldı bu çok yetersiz (4K, 3).

Atama konusunda kaygılarım var çünkü ülkemizde atama sayıları çok düşük (4E, 76).

Öğretmenliğin kutsal olduğunu, çok değerli olduğunu düşünüyorum. Kendim dışında başka insanlara bilgi ve değer katmayı çok önemli buluyorum. Kaygım gelecekte işimi gerçekleştirememek, öğrendiğim onca şeyle başka insanlara bir şeyler katamazsam mutsuz olacağımdan kaygılanıyorum (1K, 40).

Öğretmenlik mesleği önü açık olan bir meslek değil, iş bulma kaygım var (1K, 41).

Atanamamaktan çok korkuyorum yıllarca okuyup, kendimi geliştirip sonucun bir hiç olmasından korkuyorum (1K, 43).

Atama sıkıntısının olması kaygı yaratan bir durum bu faktör kaygıyı yaratan en önemli faktör (1K, 94).

Atanma sıkıntısı olduğu için bu durum beni üzüyor (1K, 98).

Öğretmenlik mesleğinde şu an en önemli sorun atanmak. Fakat hedefim hiç atanmak olmadı. Özel bir kurumda çalışmak hep seçeneklerimde var. Ayrıca

olmazsa olmazım bu meslek değil farklı meslek gruplarına yönelebilirim (4E, 21).

En büyük kaygım atanamayıp kredi borcumla ortada kalmak. Kredi borcum faizi silinirse sanırsam 23.000 küsur (4E, 23).

Tabi ki herkesin olduğu gibi benim de atanamama gibi kaygılarım var (4K, 65).

İlk ve en büyük kaygım dört yıl ne cefakarlıkla okuduğumuz bölümden mezun olduktan sonra atanamamak. İlerleyen yıllarda ortadan öğretmenlik mesleğinin kalkacağına dair kaygılarım var (4K, 63).

İlk olarak her öğretmen adayı gibi atanamama kaygısı var. Bunun dışında çok bir kaygım yok, yapabileceğimi düşünüyorum (4K, 10).

Bu mesleğe dair tek kaygım atanamamak. Onun dışında donanımlı bir öğretmen olacağımı düşünüyorum (1K, 103).

Bir öğretmen adayı olarak gelecekte iş bulamayıp elimde sadece diplomayla kalmak (1K, 48).

Görüş 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %20'si (22 katılımcı) öğretmenlik mesleğinin giderek değerini kaybetmesinden yana kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları artık öğretmenlik mesleğinin eskisi gibi değer görmediğini, gerek veliler gerekse öğrenciler tarafından öğretmenlik mesleğinin değersizleştirildiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca eğitim fakültesinde okumamış faklı fakülteden mezun kişilerin formasyon programı ile öğretmenmiş gibi görev yapmalarının öğretmenlik mesleğini değersizleştirdiğini dile getirmişlerdir. Bu duruma ilişkin aşağıda öğretmen adayların görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleği kutsaldır lakin öğretmenlikle alakası olmayan ya da kısa sürede formasyon alan eğitim fakültesinden uzak kişilerin meslekte var olması hem öğrenciler için hem de biz öğretmen adayları için var olan büyük problemlerdir (1E, 33).

Öğretmenlik mesleğinin eski değerinin kalmaması ve her önüne gelenin öğretmen olması (4E, 82).

Gelişen teknoloji ile öğrencilerin bir öğretmene ihtiyacı yok düşüncesine girmeleri en büyük kaygımdır. Teknolojinin bir 10 yıl sonraki durumu biz öğretmenlerin arka planda kalmasın sebep olabilir. Onun dışında yapıla

atamalar ve öğretmenlerin maddi manevi değersiz görülmesine karşı kaygılarım var (4E, 81).

Kaygım saygı görmemesinin giderek artacak olması ve ileride eğitim sistemi içerisindeki öğretmenlik rolünün giderek azalması ve öğretmen adaylarının ileride üzerine düşen görevi yeteri kadar yapamayacak olması çünkü staj deneyimlerimde ve çevremde gördüğüm kadarıyla öğretmenlik potansiyeline sahip insan oldukça az (4E, 80).

Öğretmenler günümüzde o kadar itibarsızlaştırıldı ki maalesef artık söyleyecek bir şey kalmıyor (4E, 75).

Öğretmenlik mesleği kutsal bir meslektir. Yeni bir neslin temellerinin atıldığı bir platformdur. Ama günümüzde bu mesleğin değer görmemesi, dışarıdaki mezun insan topluluğu ve atanmama durumu beni korkutup endişelendiriyor (1K, 38).

Öğretmenlerin eskisi kadar el üstünde tutulduğunu düşünmüyorum. Çünkü artık aileler ve çevre öğretmenleri genel olarak yetersiz ve kusurlu buluyor. Tek kaygım veliler olacaktır (1K, 90).

Öğretmenlik mesleği dünyadaki en güzel mesleklerden birisidir. Ancak ülkemizde gereken değeri ve önemi gittikçe azalmaktadır. Bu durum gelişmiş ülkelerde tam tersi bir durumdadır. Zaten olması gereken de budur (4E, 22).

O kadar emek verip öğrencilerin ve velilerin umursamazlığı ile karşı karşıya gelmek beni kaygılandırıyor (4K, 59).

Kaygım hak ettiği değeri görmemesi. Bu kadar kutsal bir mesleğin ayaklar altına alınması çok zoruma gidiyor (4E, 84).

Görüş 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %12'si (14 katılımcı) öğretmen olduklarında gerekli bilgi, tecrübe donanımına sahip olamamaktan, yetersiz kalmaktan yana kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları yeterli donanıma sahip olamadıkları takdirde öğrencilere tam anlamıyla bilgi aktarımı yapamayacaklarından yana kaygı duyduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilere karşı büyük ve çok önemli sorumluluk taşıdıklarını eğer onlara karşı yanlış bir tavırda bulunulursa bunun onlar için ömür boyu vicdan azabı olacağı görüşündedirler. Aşağıda bu duruma ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine yer verilmiştir.

Öğretmenlik mesleğine karşı tek kaygım bu mesleğin benden istediği yeterlilikte ve donanıma sahip olup olamadığıma pek emin değilim. O çocuklara faydalı olup olamayacağımı kestiremediğim için kaygılıyım (4E, 24).

Şu ana kadar hayatımda çok iyi öğretmenler oldu. Bu mesleği seçmemin diğer sebebi de budur. Hayatımdaki öğretmenler kadar iyi bir öğretmen olamayacağım kaygısı bazen oluyor. Sonra bölümümü çok sevdiğim aklıma geliyor ve yapacağıma inanıyorum (1K, 45).

Öğrencilerin derslerimi sevmemesi, kendi öğrencilik hayatımda öğretmenler yüzünden sevmediğim dersler oluyordu. Bu durumda kalmak beni endişelendiriyor. Sevilen, sıcakkanlı herkesle arası iyi olan bir öğretmen olmak isterim (1K, 53).

İyi bir öğretmen olamamak. Kendi eğitim hayatımdaki sorunlarımı öğrencilerime yansıtmak istemiyorum çünkü öğrencilerimi en iyi şekilde yetiştirmek isterim (1K, 96).

Açıkçası pek kaygım yok yani sadece öğrencilerime yanlış bilgi vermek istemiyorum. Onların karşısına tam donanımlı çıkmak istiyorum (1K, 101).

Belki de hayatım boyunca yapabileceğim en güzel mesleklerden biri. Sadece bu mesleği isteyerek yapabilirim. Zorlukları vardır. Bir şeyleri tecrübe edinmeden bazı şeyleri tam teşekküllü yapamayız. Öğrencilerle baş edebilme, o sınıfa hâkim olabilme, yönetme bunları nasıl yapacağım konusunda açıkçası endişeliyim (1K, 112).

Öğrencilerime istediğim kadar yeterli bilgiyi veremeyip, benim yüzümden başarısız olmaları (1E, 108).

Sınıf yönetimi konusunda kaygı duyuyorum. Çünkü her çeşitten öğrenci olduğu için hangisine nasıl davranacağımı henüz kavrayamadım (4K, 72).

Öğretmenlik mesleğine kaygılarım çok fazladır. Çünkü kendimi yeteri kadar geliştiremezsem nasıl iyi bir öğretmen olabilirim ki. Bunun için şu an uğraşıyorum. Ne kadar bilgi o kadar iyi (1K, 89).

Öğretmenlik mesleğine karşı duyduğum en büyük kaygı vicdan azabı çekebilme ihtimalim. Çünkü bu meslekte birçok çocuğun hayatına dokunacağım. Bu temaslar olumsuz da olabilir. Olumsuz bir temas beni hayatım boyunca vicdan azabına sürükler (4K, 9).

Görüş 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %12'si (13 katılımcı) öğretmenlik mesleğine yönelik herhangi bir kaygısının bulunmadığını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları bu mesleği isteyerek seçtiklerini bu nedenle de herhangi bir kaygılarının bulunmadığını dile getirmişlerdir. Aşağıda bu duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Kaygılarım yok. İnsanlara bir şeyler öğretmeyi seviyorum. Bu yüzden bu mesleği istedim (1K, 50).

Öğretmenlik mesleğine karşı kaygım yok (1E, 110).

Öğretmenlik mesleğini seviyorum. Öğrencilerle gelecekte iyi anlaşabileceğimi düşünüyorum (1K, 51).

Bir kaygım yok, tutumum da hep daha iyisini yapabilme yönünde olacak. Çünkü öğretmen, öğrenci de büyük role sahiptir (1K, 26).

4.2.3. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü atama sorununa ilişkin görüşleriniz nelerdir? Bu sorun öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve düşüncelerinizi ne yönde etkilemektedir? Araştırmaya katılan 125 katılımcıdan 108 katılımcı araştırmanın üçüncü açık uçlu sorusuna geçerli cevap vermişlerdir. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevapları incelendiğinde ortaya dört farklı görüş çıkmıştır. Aşağıda bu görüşlere ve öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 15.

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Atama Sorununa İlişkin Görüşleriniz Nelerdir? Bu Sorun Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum ve Düşüncelerinizi Ne Yönde Etkilemektedir? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Kategoriler	Görüşler	f	%
Görüş 1.	Olumsuz yönde etkilemektedir.	61	56
Görüş 2.	Yeterli çalışmayla bu sorunu aşabilirim.	28	26
Görüş 3.	Yeni öğretmenlere yer açılmalı, gereksiz kontenjan açılmamalı.	11	12
Görüş 4.	Başka meslek gruplarına yönelerek işsiz kalmamak.	7	6
Toplam		108	100

Tablo 15'te sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üçüncü açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar ve oranları kategoriler halinde sunulmuştur. Aşağıda ortaya çıkan dört farklı görüşe ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Görüş 1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %56'sı (61 katılımcı) yaşanmakta olan bu sorunun kendilerini oldukça olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Öğretmen adayları onca yıl verdikleri emeklerinin boşa gitmesinden yana büyük kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Gelecekte diplomalı işsiz olmaktan endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Aşağıda öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Olumsuz yönde etkilemektedir. Atama sorunu vardır ve bu yüzden bu bölümü okuyup sonunda emeklerimizin yetersiz kalabileceği düşüncesi beni olumsuz etkilemektedir (4K, 6).

Öğretmenlik mesleğini seviyorum ama atanamama durumundan endişeliyim (4K, 5).

Bu bölüm önemli ve değerli bir bölüm ama bu bölüme olan ihtiyaç fazla olmasına rağmen ataması yılda en fazla 500 kişi, bu beni çok endişelendiriyor (1E, 28).

Atama ciddi sıkıntılı bir durum ve bu durum açıkçası beni mesleğimden soğutuyor (4E, 76).

Birçok insan öğretmen olmak isterken atamalar yüzünden vazgeçiyor. Ailesi, çevresi istemiyor benim de olduğu gibi karşı çıkmaya çalışıyorlar (1K, 43).

Eğitim fakültelerindeki öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı mezun öğrenci daha fazla oluyor. Bu durumda atama sorununu beraberinde getiriyor. İleriye yönelik tutumlarımızı olumsuz yönde etkilemektedir (1K, 94).

Atamaların az olması olumsuz yönde etkiliyor beni. İstihdam oranının artırılması gerekiyor. Çünkü binlerce öğretmen açıkta kalıyor (1K, 102).

Atama sorunu yüksek olduğu için ve bu bölüme verilen değerin, önemin az olduğu için bireylerde git gide isteğin azaldığını düşünüyorum. Tabi ister istemez benim de aklımı kurcalayan bir durum oluyor (4K, 16).

Birçok şehirde sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü var. Bu da bir sürü mezunu beraberinde getiriyor. Bu yüzden atama sorunu çekiyor insanlar. Atanmayı

beklerken yaş ilerliyor. İnsanın öğretmenliğe karşı ilgisini, sorumluluklarını unutturuyor (1K, 92).

Evet, korkuyorum işsiz olmak istemiyorum. Atamamız zor (4K, 12).

Büyük bir sorun var. Mesleğe tam bağlılığımı etkiliyor. Kaygı halinde olmak psikolojimi ve KPSS çalışma motivasyonumu olumsuz yönde etkiliyor (4K, 13).

Atanamama sıkıntısı öğretmenlik mesleğinden soğutuyor (4K, 67).

Sosyal bilgilerde atanmak imkânsızdan biraz daha zor (4K, 69).

Atanma ihtimalimin düşük olduğunu düşünüyorum. Bu yüzden mezun olduktan sonra kendimi tam anlamıyla bir öğretmen gibi göremeyeceğim. Bu da mesleği benimseme konusunda benim için olumsuz bir etken (4K, 11).

Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü atama konusunda çok sıkıntılı bir bölüm. Mezun çok, alım az ve sınava giren kişi sayısı çok fazla olduğu için büyük bir sıkıntı. Bu sorun benim mesleğe karşı tutumumu çok etkiliyor. Keşke bu bölüme gelmeseydim diyorum çoğu zaman (4E, 85).

İhtiyaç olmasına karşın atama sayısı oldukça az ve buna rağmen bölüme öğrenci alımı bir hayli fazla. Hatta yetmiyormuş gibi yeni üniversitelerde bölüm açılmaya devam ediliyor. Düşüncelerimi tabi ki olumsuz etkilemektedir. Çünkü mesleğimi yapamama düşüncesinden korkuyorum (4E, 80).

Atanma sorunu bölümümüzde bulunan bütün adayları kaygılandırmakta ve endişelendirmektedir. Bu durumdan dolayı mesleki adanmışlık maalesef tam anlamıyla hissedilmemektedir. Zaten atanamayacağım hissi oldukça olumsuz etkilemektedir (4E, 22).

Emek vererek okuduğum ve hayalini kurduğum mesleği istihdam sorunu nedeniyle yapamayacak olma ihtimalim benim düşüncelerimi olumsuz etkiliyor (4K, 70).

Atama sayısı olarak çok düşük olduğunu düşünüyorum. Hak ettiği değeri görmüyor. Bu da bizim geleceğe ışıkla bakmamızı engelliyor (4E, 84).

Çok fazla mezun öğretmen var ve gayet güzel puanlar almalarına rağmen atanamıyorlar. Tabi ki bu örnekleri gördükten, duyduktan sonra şevkim kırılmıyor değil (1K, 49).

Görüş 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %26'sı (28 katılımcı) KPSS'yi zor bulduklarını ancak yeterince çalıştıkları takdirde bu sınav engelini aşabileceklerini belirtmişlerdir.

Bu konu ben tedirgin etse de önümde dört sene olması bir şeylerin değişebileceği anlamına geliyor. Sevdiğim işte başarılı olmayı düşünüyorum (1E, 35).

Ataması çok az ama son sınıfta çok sıkı çalışıp atanabiliriz. Atanamazsak bile diğer yıllar var istediğimiz kadar gireriz (1K, 37).

Atama sorununun ileride çözüme kavuşacağını düşünüyorum. Bu yüzden beni kaygılandırmamaktadır (1K, 97).

Atama sorunu var evet ama yeterince çabalarsam atanabileceğime inanıyorum ve umudumu kaybetmiyorum (1K, 98).

Atama sorunu benim pek ilgilendiğim bir durum değil. Ben kendimi o mesleği yapacak kabiliyete sahipsem her türlü bir işin ucundan tutabilirim. Bunun için olumsuz tutum ve düşüncelerim yok bu konuda (4E, 24).

Çevre baskısı yüzünden atanmayı çok kafama takıyorum. Ama çalışınca her şeyin olabileceğine inandığım için korkmuyorum. Bazen atama olayları yüzünden öğretmenlik mesleğinin bittiğini düşünüyorum. Çünkü çok fazla atanamayan mezun var. Ama sonradan yapabileceğim ve öğretmenliğim kutsal bir meslek olduğu aklıma geliyor (1K, 45).

Evvel Allah atamadan korkmuyorum, yapabileceğime inanıyorum. Kimileri bu konuda bana karşı çıksa da umurumda değil bunu ben yapacağım onlar değil (1K, 101).

Ataması olmayan bölüm yoktur. Atanamayan öğretmen vardır. Bu nedenle ben yeterince çalışıp atanabileceğime inanıyorum (1K, 112).

Atama sorunu falan yok. Çalışan atanır (1E, 108).

Sosyal bilgiler öğretmenliği en az atanan branşlar arasında fakat çok çalışırsam yapamayacağım bir şey yok. Atanmak bana bağlı çalışırsam yaparım (1K, 89).

Görüş 3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %12'si (11 katılımcı) atama yeterince olmadığı halde sosyal bilgiler öğretmenliği bölümüne üniversitelerde fazla kontenjan açılmasından yana şikâyetlerini dile getirmişlerdir. Kontenjanların bu

kadar fazla olmasının çok fazla sosyal bilgiler öğretmeninin mezun olmasına ancak atanamamasına sebep olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları eğitim fakültesi mezunu olmayan kişilerin formasyon programıyla öğretmen sayılmalarına tepki göstermektedirler. Ayrıca öğretmen adayları emeklilik yaşı gelmiş öğretmenlerin mesleğe devam etmesinin de yeni mezun öğretmen adayları için oldukça olumsuz bir durum oluşturduğunu bildirmişlerdir. Aşağıda bu duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Atama yapılmadığı yani az yapıldığı hâlde üniversitelerde fazla kontenjan açılıyor. Hâlâ yaşlı hocalar emekliliğe ayrılmadığından bize sıra gelmiyor (4K, 3).

Atama sorunu, çok fazla mezun olduğu için ne yazık ki devam edecek. Emeklilik yaşı gelen öğretmenlerin ücret için mesleğe devam etmeleri biraz yolu kapatıyor. Atanamayacağını düşünen arkadaşlarım bölüme iki elle sarılmayı bırakıyor. Nasılsa yapamayacağım, atanamayacağım düşüncesiyle (4E, 21).

Mezun olanların çokluğu ve atama sayılarının düşük olması nedeniyle çok fazla sayıda öğretmen var. Emekli zamanı gelen öğretmenler zamanında emekli olmuyor ve her sene yeniden üniversitelere öğrenciler alınıyor. Tabi ki bu şekilde işleyen bir sistemde sıkıntıların olması çok normal (4K, 56).

Formasyondan nefret ediyorum. Eğitim fakültesi mezunu olmayanlar nasıl öğretmen unvanı alabilir? Atama sorununun çözülmesi için öncelikle bu sorun çözülmeli. Ücretli öğretmenlik kalkmalı, diyelim ki kalkamıyor o vakit bu boş yerlerle ilgisi olmayan kişiler değil de gerçekten öğretmen olanlar yerleştirilmeli (4K, 8).

Farklı branş öğretmenlerin sosyal bilgiler dersine girebiliyor olması hali hazırda bekleyen onca öğretmenin önünü kapatıyor. Atama yapılmayacaksa üniversitelere alım da olmamalı (4K, 57).

Eğitilecek çok insan olduğundan daha çok okul daha çok öğretmen demektir. Yaşlı öğretmenlerimizin de erken emekli olması taraftarıyım (1E, 29).

Mesleğini istemeyerek yapan okula zoraki gelen, öğrencilerine hakaret eden emeklilik yaşı gelmiş çocuğa hiçbir şey katamayan öğretmenler mesleği doldurmuş durumda. Bunların yerine yeni mezun olmuş, genç, öğrenci seviyesine inerek, sevgi dolu öğretmenler atansa hem okulların durumu hem mesleğin sorunları çözülmüş olacak (4K, 55).

Görüş 4. Öğretmen adaylarının yaklaşık %6'sı (7 katılımcı) atanamamak ve işsiz kalma düşüncesiyle alternatif olarak başka mesleklere yöneldiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünün yanından başka alanda da eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Böylece atanamama durumunda kendilerini güvenceye almış olduklarını belirtmişlerdir. Aşağıda duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Atama sayısı olarak az ama imkânsız değil. Alternatif olarak açıktan lisans çocuk gelişimi okuyorum. Okul öncesi öğretmenliğinden atanabilmek amacıyla (4K, 10).

Bu durum beni kaygılandırıyor. Okullarda çoğu eğitim fakültesi diploması olmayan insanlar öğretmenlik yapıyor. İhtiyaç olduğu halde atama yapılmaması insanı umutsuzluğa sürüklüyor. Bu yüzden çift ana dal düşünüyorum. Emeğim karşılıksız kalırsa çok üzülürüm (1K, 103).

Şu an ataması bildiğim kadarıyla düşük ama üç sene sonra ne olur bilemem, atamanın düşük olması açıkça beni diğer meslek gruplarına itiyor diyebilirim (1K, 48).

Açıkçası atanamayacağımı düşündüğüm için hayallerimi ve hedeflerimi başka yöne çevirdim (4E, 17).

KPSS diye diretmiyorum, özelde de çalışırım ve zaten polislik ve astsubaylığa da başvuracağım (1K, 90).

Açıkçası atama olup olmaması pek umurumda değil, özel sektöre yönelmeyi düşünüyorum (4K, 66).

4.2.4. Öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkında düşünceleriniz nelerdir ve gelecekte nasıl bir öğretmen olmayı hayal ediyorsunuz? Araştırmaya katılan toplam 125 sosyal bilgiler öğretmen adayından 118'i dördüncü soruya geçerli yanıt vermişlerdir. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde bu duruma ilişkin ortaya iki farklı görüş çıkmıştır. Bu görüşlere ve bu görüşlere ilişkin öğretmen adaylarının cevaplarına aşağıda ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 16.

Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Hakkında Düşünceleriniz Nelerdir ve Gelecekte Nasıl Bir Öğretmen Olmayı Hayal Ediyorsunuz? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Kategoriler	Görüşler	f	%
Görüş 1.	Gelecekte daha kötü durumda olacaktır.	67	57
Görüş 2.	Gelecekteki duruma dair görüş yok.	51	43
Toplam		118	100

Tablo 16'da sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dördüncü açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar iki kategori halinde sunulmuştur. Aşağıda bu soru için ortaya çıkan iki farklı görüşe ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına yer verilerek detaylı şekilde anlaşılması sağlanmaya çalışılmıştır.

Görüş 1. Öğretmen adaylarının yaklaşık %57'si (67 katılımcı) öğretmenlik mesleğine karşı umutsuz olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğinin gelecekte şu an bulunduğu durumdan daha kötü bir durumda olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte öğretmenliğin değer kaybedeceğini ve öğretmenlik mesleğinin insanlar tarafından gereksiz görüleceğini dile getirmişlerdir. Aşağıda duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Zaten etkisini git gide kaybeden bir meslek olduğunu düşünüyorum. Zamanla böyle bir meslek olmayabilir, gelişen teknoloji ile beraber her şey değişebilir (4K, 5).

Gelecekte öğretmenliğin daha zor alım yapacağını düşünüyorum. Gelecekte bu işi maddiyat kaygısı gütmekten ve severek yapan bir öğretmen olmayı hayal ediyorum (4E, 20).

Öğretmenlik mesleğinde bir gelecek göremiyorum. Öğrencilerine bir şeyler katabilen bir öğretmen olmayı hayal ediyorum (1E, 34).

Öğretmenlik mesleğinin geleceği çok kötüye gidiyor. Gelecekte öğrencilerinin halinden anlayan, ilgili elimden geldiği sürece onlara her türlü maddi ve manevi yardım yapan bir öğretmen olmak istiyorum (1E, 32).

Öğretmenlik mesleğine verilen önemin az olması sorununun gelecekte de değişmeyeceğini giderek daha sıkıntılı olacağını düşünüyorum. Öğrencilerin her türlü sıkıntısını paylaşacağı bir ağabey olarak göreceği bir öğretmen olmak istiyorum (4E, 25).

Geleceğini karanlık görüyorum. Ancak insanların hayatına dokunabilecek bir öğretmen olmak isterim (4E, 84).

Öğretmenliğin değeri teknolojiyle birlikte gün geçtikçe önemini yitirecektir. İdealist bir öğretmen iyi insan yetiştiren bir öğretmen olmak istiyorum (4E, 18).

Mesleğimin daha çok önem kaybetmesinden korkuyorum. Kendime gelince çok iyi bir öğretmen olacağımı düşünüyorum. Ülkeme ve öğrencilerime elimden gelenin fazlasını yapmaya hazırım. Tabi atanabilirsem. Daha doğrusu devlet beni atarsa (4K, 71).

Öğretmenlik mesleği teknolojik gelişmelerden dolayı işlevini yitirir. Gelecekte entelektüel bir öğretmen olmayı düşünüyorum. Ama bence teknolojik gelişmeler gerçek öğretmenin yerini hiçbir zaman tutamaz (4K, 7).

Öğretmenlik mesleğinin geleceği konusunda çok fazla kaygım var. Yeni nesle ayak uydurmakta zorluk çeken çok fazla öğretmen olduğuna gözlemlerimizde tanık oluyoruz. Gelecekte öğrencilerimin ihtiyaçlarına hitap edebilen onlara bu dersi, birbirlerini ve dünyayı sevmeleri için gereken özveride bulunmayı istiyorum (4K, 64).

Öğretmenlik mesleğinin ülkemizde önemi ve değeri gittikçe azalmaktadır. Gelecekte insanlar öğretmenlik yapmak istemeyecekler diye düşünüyorum. Hayalim her zaman başarılı ve öğrencilere gerekenleri katabilecek bir öğretmen olmaktır (4E, 22).

Türkiye'de artık öğretmenlik mesleğinin geleceği yok (4E, 75).

Bu mesleğin geleceği ilerde çok daha kötüye gidecek gibi bir his var içimde. Eğer öğretmen alabilirsem düzgün, eğitilmiş, bilgili ve faydalı bir öğretmen olmak istiyorum (4E, 85).

Gelecekte şu anda olduğundan farklı bir durumda olacağına inanmıyorum (4K, 11).

Tamamen değer kaybedecektir. Öğretmen olmayı terci etmeyeceğim (4K, 58).

Geleceği hakkında umutlu değilim. Aynı sıkıntılar ve haksızlıklar devam edecektir. Ben öğrencilerime faydalı olabilecek ve onlara okulu sevdirecek bir öğretmen olmak istiyorum (4K, 13).

Öğretmen olmayı düşünmüyorum (1E, 31).

Öğretmenlik mesleğinin pek bir geleceği olacağını düşünmüyorum. Her geçen yıl biraz daha öğretmenlik mesleğinin sıkıntılı bir meslek haline geleceğini düşünüyorum. Atanamayacağım için gelecekte nasıl bir öğretmen olacağım ile ilgili bir hayalim yok (4E, 19).

Öğretmenlik mesleği zamanla yok olacak ve daha teknolojik bir eğitim varlığını sürdürecektir (1K, 41).

Gelecekte öğretmenlere ihtiyaç olacağını düşünmüyorum. Öğretmenlik mesleği yavaş yavaş bitiyor (4E, 76).

Öğretmenlik mesleğinin geleceği iyiye gitmiyor. Tüm bunlar benim de psikolojimi etkiliyor. Eğer öğretmen olabilirim öğrencilere faydalı bilgiler veren öğretmen olmak istiyorum (4K, 63).

Görüş 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %43'ü (51 katılımcı) öğretmenlik mesleğinin geleceğine dair herhangi bir düşüncesini belirtmemiştir. Öğretmen adayları gelecekte nasıl bir öğretmen olmayı hayal ettiklerini, olmak istedikleri öğretmen özelliklerini dile getirmişlerdir. Öğretmen adayları verimli, özverili, öğrencileriyle arkadaş gibi olabilen, öğrencilerine her anlamda çok faydalı birer öğretmen olmak istediklerini belirtmişlerdir. Aşağıda duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

İlerde öğrencilerimle öğretmen-arkadaş ilişkisi kurmak istiyorum. Tabi ki aradaki dengeyi korumak şartıyla hem saygı duyulan otoriter hem de sevilen öğrencileriyle alakalı bir öğretmen olmak istiyorum (1K, 49).

Şu anki gördüğüm öğretmenlerin tam tersi bir öğretmen olursam ideal bir öğretmenim demektir. Yüzlerce öğretmen gördüm onlar gibi olmamak yeterlidir (4K, 72).

Öğretmenlik benim gözümde kutsal bir meslek yeni insanlar yetiştirmek ve onların hayatlarına dokunmak çok güzel bir duygu. Öğrencileri tarafından sevilen saygı duyulan bir öğretmen olmak istiyorum (1K, 53).

İlerlemecilik ve yeniden kurmacılığı benimseyerek topluma yön veren bir öğretmen olmak istiyorum (4E, 74).

Mesleğin geleceğini şu an kestiremiyorum. Fakat çağdaş eğitim tekniklerini kullanan, öğrenciyi derste aktif konumda tutan bir öğretmen olmak istiyorum (4K, 70).

Öğretmenlik bir milleti oluşturan temel yapı taşlarından bir tanesidir. Bütün doktorlar, mühendisler hepsi öğretmenin elinden çıkan meslekler. Öğretmenlik olmazsa hiçbir şey olmaz. Bu yüzden gelecekte öğrencilerime iyi bir model olacak öğretmen olmayı planlayıp düz anlatımlar yerine öğrencinin de ilgisini çekecek araç, gereç ve materyaller kullanacağım (1K, 38).

Gelecekte umut aşılayan bir öğretmen olmak istiyorum. Öğrencilerine hayal kurmayı öğretebilen bir öğretmen olmak istiyorum (4E, 81).

Öğrencilerime baba, ağabey, kardeş olan okulun dersten ibaret olmadığını bilen yeni nesil bir öğretmen olmayı hayal ediyorum (1E, 30).

Gelecekte adaletli ve vicdan sahibi sorumluluklarını bilen, öğretmenlik mesleğinin gerekliliklerini bilen bir öğretmen olmak istiyorum (1K, 102).

4.2.5. Mezun olduktan sonra hayata dair planlarınız ne yönde olacaktır?

Araştırmaya katılan 125 sosyal bilgiler öğretmen adayından 110'u son açık uçlu soruya geçerli yanıt vermişlerdir. Öğretmen adaylarına yöneltilen "mezun olduktan sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?" sorusuna 110 katılımcı farklı cevaplar vermişlerdir. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar irdelendiğinde ortaya dört farklı görüş çıkmıştır. Bu görüşlere ve duruma ilişkin öğretmen adaylarının cevaplarına aşağıda ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Tablo 17.

Mezun Olduktan Sonra Hayata Dair Planlarınız Ne yönde Olacaktır? Sorusuna İlişkin Görüşler, Onları Temsil Eden Öğrenci Sayısı (f) ve Yüzdesi (%)

Kategoriler	Görüşler	f	%
Görüş 1.	KPSS'ye hazırlanarak mesleğimi yapmak.	57	53
Görüş 2.	Yüksek lisans yapmak.	18	16
Görüş 3.	Başka meslek gruplarına yönelmek.	15	13
Görüş 4.	Geleceğe dair kararsızlık.	20	18
Toplam		110	100

Tablo 17'de sosyal bilgiler öğretmen adaylarının son açık uçlu soruya vermiş oldukları cevaplar kategoriler halinde sunulmuştur. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplardan bazılarına yer verilerek detaylı şekilde yer verilerek ortaya çıkan dört farklı görüşe açıklık getirilmiştir.

Görüş 1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %53'ü (57 katılımcı) mezun olduktan sonra KPSS'ye hazırlanarak atanıp öğretmen olmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları ne şekilde olursa olsun kendi mesleklerini yapmayı istediklerini belirtmişlerdir. Her ne kadar atanmak zor olsa da bunu başarıp kendi mesleklerini icra etmek istediklerini dile getirmişlerdir. Bazı öğretmen adayları ise atanamadıkları takdirde özel kurumlarda mesleklerini icra etmek istediklerini belirtmişlerdir. Aşağıda bu görüşe ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

KPSS'ye girmek atanmak ya da özelde mesleğimi yapmak (1K, 26).

Bir yandan KPSS ataması için uğraşırken mesleğimi icraat edecek başka kurumlarda vakit geçireceğim. Belki eğitimimi üst düzeye çıkarma ihtimalim de var (1E, 35).

Özel okula başvurup orada çalışmaya başlamayı düşünüyorum. Tabi ki atanana kadar (1K, 90).

Mezun olduktan sonra KPSS ile atanıp öğretmenlik mesleğini icra etmek istiyorum (1K, 49).

En temel hedefim KPSS'ye çalışıp atanma yolunda olacak. Atanana kadar da çeşitli okullarda dershanelerde ya da özel ders olarak ders anlatabilirim (1K, 38).

KPSS'ye girip atanmak istiyorum, başarılı olamazsam da tekrar denemek istiyorum (4E, 81).

Büyük ihtimalle bu sene atanamayacağım için mezun olduktan sonra tekrardan sınava hazırlanmayı düşünüyorum. Yani atanana kadar durmak yok (4K, 16).

KPSS'ye 1 sene çok iyi bir şekilde çalışıp atanmayı düşünüyorum. Ya da sözleşmeli öğretmenlik yapabilirim (1K, 102).

KPSS ve ALES deneyeceğim. Ama önceliğim tabii ki de ilk olarak öğretmen olmak ve akademik kariyer yaparak ülkem için faydalı çalışmalar yapmak (4K, 1).

KPSS çalışıp atanmaya çabalayacağım. Okul varken çalışamıyoruz çok yorucu oluyor (4K, 8).

İlk olarak her aday gibi atanmayı istiyorum. Ama akademik olarak da kariyer yapma fikri de var (1K, 104).

Mezun olduktan sonra ilk hedefim atanıp işime başlamak daha sonra da çok sevdiğim bir bölümü okumak istiyorum. Daha sonra da yapmak istediğim çoğu şeyi faaliyete geçirmek istiyorum (1K, 89).

Direk taze bir öğretmen olarak işe başlamayı istiyorum. Tabi KPSS'ye de hazırlanmak istiyorum. İçimde bu öğretmenlik hevesi var bunu yaşamak istiyorum. Kendimi de hep bu doğrultuda geliştirmek istiyorum (4K, 15).

Mezun olduktan sonra bu mesleği yapmam için gereken ne varsa yapacağım (1K, 87).

Atanıp mesleğimi en iyi şekilde yapmayı düşünüyorum (1K, 98).

Atama yapılana kadar çalışacağım. Bu 15-20 yılımlı olsa bile vazgeçmeyeceğim. Tecrübeli bir öğretmen olabilmek için her zaman öğrenmeye devam edeceğim (4K, 9).

KPSS'ye girip atanmayı daha sonra öğretmenlikten idareciliğe geçerek sistemdeki bozukluklara çözümler üretmeyi düşünüyorum (4E, 20).

Görüş 2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarını yaklaşık %16'sı (18 katılımcı) mezun olduktan sonra yüksek lisansa başlayarak akademik kariyer yapmayı planladıklarını

belirtmişlerdir. Duruma ilişkin öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplara aşağıda ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Geç bir karar ama yüksek lisans yapmayı düşünüyorum. Olmazsa özel bir okulda çalışırım belki ya da KPSS'ye hazırlanırım (4K, 12).

Eğitim bilimlerinden yüksek lisans yapmayı, üniversiteye girmeyi düşünüyorum (4K, 69).

Üniversitede kalıp mesleğim üzerinde kariyer yapmayı yani akademisyen olmayı istiyorum (1K, 103).

Yüksek lisansa devam etmeyi düşünüyorum. Tek hedefe bağlı kalan bir yapım yok. Olmazsa diye bir şey yok fakat aklımda hep bir plan oluyor (4E, 21).

Yüksek lisans ve akademik kariyer yapmayı istiyorum. Her daim öğrenmek, bir eğitim ataşesi olmak istiyorum (4K, 3).

Mezun olduktan sonra yüksek lisans eğitimi almayı ve akademik kariyer yapmayı hedefliyorum. Bunun için çok çalışacağım (1K, 106).

Atanma probleminin açıkça ortada olmasından dolayı eğitim hayatıma devam etmeyi ve akademi kariyere odaklanmayı düşünüyorum (4E, 22).

Görüş 3. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %13'ü (15 katılımcı) mezun olduktan sonra öğretmenlik dışında başka meslek gruplarına yöneleceklerine belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazıları öğretmen olmayı istemelerine rağmen atama sorunundan ötürü başka meslek dallarına yöneleceklerini belirtmişlerdir. Aşağıda duruma ilişkin öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

KPSS'ye gireceğim ancak polislik de deneyeceğim (4K, 6).

Ben öğretmen olmak istiyorum. Akademik bir kariyer düşünmüyorum ama işimin atamalar yüzünden zor olduğunu bildiğim için başka bölümler okuyup alanımı genişletmek hatta belki de başka alanlara yönelmek istiyorum (1K, 43).

KPSS'ye girerek almam gereken puanı alacağım ve TSK'nın subay alımlarına başvurduktan sonra mülakatlara katılacağım eğer başarılı olursam subay olacağım (4E, 17).

Şu anda hazırlanmakta olduğum KPSS'ye girip atanmak istiyorum. Eğer olmazsa okul öncesi öğretmenliği yapmayı planlıyorum (4K, 10).

Ticarete atılmayı düşünüyorum. Çünkü pek atama olacağına inanmıyorum (1E, 29).

KPSS puanıma göre hareket edip öğretmenlik olmazsa farklı meslek gruplarında şansımı denemeyi düşünüyorum (4E, 78).

Mezun olduktan sonra atanamazsam KPSS'ye hazırlanırım birkaç yıl denerim bu arada dışarıdan çocuk gelişimi okumayı planlıyorum. Sosyal bilgiler olmazsa okul öncesi denemeyi düşünüyorum (1K, 37).

Görüş 4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık %18'i (20 katılımcı) mezun olduktan sonra ne yapacakları konusunda kararsız olduklarını dile getirmişlerdir. Bazı öğretmen adayları geleceğe dair oldukça umutsuz olduklarını belirtirken bazı öğretmen adayları intihar etmeyi düşünüyorum şeklinde düşüncelerini dile getirmişlerdir. Aşağıda duruma ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerine ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

Bunu ben bile bilmiyorum (4E, 75).

Garsonluk ideal gibi (4K, 73).

Durum ne gerektirirse o olur. Herhangi bir gelecek görüşüne sahip değilim (1E, 36).

Sanırsam öğretmenlik dışında herhangi bir işte çalışacağım (4E, 83).

Bilmiyorum (4K, 2).

İntihar etmeyi (4E, 23).

Araştırma kapsamında Burdur Mehmet Akif Ersoy ve Süleyman Demirel Üniversitesi'nde eğitim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bir metafor soruna ve beş açık uçlu soruya vermiş oldukları cevapların incelenmesi sağlanarak araştırmaya son verilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Gelişmiş, nitelikli, sağlıklı toplumlara sahip olabilmek eğitimle alakalıdır. Eğitimde ise başrol öğretmenlerimizdedir. Öğretmenler gelecek nesli emanet edeceğimiz bireyleri yetiştirir. Yani öğretmenler bir topluma yön vermede en önemli görevi üstlenen kişilerdir. Bu yüzden öğretmenler yetiştirme sürecindeyken onlara gereken önem verilmeli, mesleklerine dair fikirleri, duygu ve düşünceleri dikkate alınmalıdır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının metaforik algılarını belirlemek ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının farklı değişkenler açısından öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışma, henüz yetiştirme aşamasındaki öğretmen adaylarının düşüncelerini dikkate almaya yönelik olarak hazırlanmıştır. Bu amaç kapsamında altı tema belirlenerek incelemelerde bulunulmuştur.

1. Araştırmada ilk olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini özdeşleştirdikleri metaforlar incelenmiştir. Öğretmen adaylarının özdeşleştirmiş oldukları metaforlar için dokuz farklı kategori oluşturularak detaylı bir inceleme yapılması sağlanmıştır. Öğretmen adaylarının mesleklerini bağdaştırmış oldukları metaforların hepsi olumlu yöndedir. Üniversite, cinsiyet gibi faktörler de göz önüne alındığında anlamlı hiçbir fark görülmemiştir. Her iki üniversitenin tüm (kadın/erkek) öğretmen adayları öğretmenlik kavramını olumlu metaforlarla bağdaştırmışlardır ve neden bu metaforlarla bağdaştırdıklarına dair açıklamalarında da olumlu verilere yer vermişlerdir. Kategoriler arasında en fazla oran bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmenlik mesleği kategorisindedir. Öğretmen adayları öğretmenlik mesleğini en çok anne, baba, ebeveynlik, abla, ağabey gibi insan hayatı için çok önemli olan kişilerle özdeşleştirmişlerdir. Öğretmen adaylarının özdeşleştirdikleri metaforları incelendiğinde ikinci sırada yol gösterici, yönlendirici

olarak öğretmenlik mesleği gelmektedir. Öğretmen adayları, öğretmenlik mesleğini navigasyon, rehber, pusula gibi metaforlarla özdeşleştirmişlerdir ve öğretmenlik mesleğini bir yol gösterici, yönlendirici olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlik mesleği katılımcılar tarafından ekmek, su, gıda gibi yaşam için vazgeçilmez gereksinimlerle özdeşleştirmişleridir. Bu metaforlar bir temel ihtiyaç olarak öğretmenlik mesleği kategorisi adı altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının mesleklerini aşçılık, çiftçilik, bahçıvanlık gibi kavramlarla özdeşleştirmişlerdir. Öğretmen adaylarının mesleklerini şekillendirici, biçimlendirici olarak gördükleri gözlemlenmiştir. Bunlar dışında öğretmen adayları mesleklerini ağaç, çiçek, toprak, hayat, vatan, aşk, sevgi gibi kavramlarla özdeşleştirmişlerdir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini bağdaştırdıkları metaforlar incelendiğinde katılımcıların mesleklerini oldukça önemsedikleri ve değer verdikleri gözlemlenmiştir. Öğretmen adayları mesleklerini kutsal bulduklarını, olmazsa olmaz olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının ortaya koymuş oldukları metaforlar başka araştırma sonuçlarında ortaya konulan öğretmen metaforları ile benzerlik göstermektedir (Karataş, Ardic ve Oral (2017), Saban (2004), Çelik ve Çelik (2017), Cerit (2008), Pektaş ve Kıldan (2012), Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013), Kırıl (2015), Koç (2014)). Saban (2004) "Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının "öğretmen" kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar" isimli çalışmasında öğretmen mesleğini bahçıvan, su, güneş, heykeltıraş, çiftçi gibi kavramlarla özdeşleştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz, Göçen ve Yılmaz (2013) araştırmaları sonucunda öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini anne, baba, bahçıvan, rehber, aile, ağaç gibi metaforları ile özdeşleştirdiğini tespit etmişlerdir. Bu bağlamda çalışmada ortaya konan metaforlar ile başka çalışmada ortaya konmuş olan metaforların benzer yapıda olduğu söylenebilir. Genel olarak baktığımızda başka araştırmalarda da öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini olumlu kavramlarla özdeşleştirdikleri ve olumlu anlamlar yükledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

2. Araştırmada ikinci olarak öğretmen adaylarının bu bölüme kendi istekleriyle gelip gelmedikleri ve gelmelerinde hangi faktörlerin etkili olduğu üzerinde incelemeler yapılmıştır. Yapılmış olan inceleme sonucu değerlendirildiğinde üç farklı görüş ortaya çıkmıştır. Öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar dâhilinde en fazla oran öğretmen adaylarının bölümü kendi istekleri dâhilinde tercih ettikleri yönünde olmuştur. Bu görüş oranının fazla çıkması öğretmenlerin gelecekte mesleklerini

isteyerek yapmaları yönünden olumlu sonuçlar doğuracaktır. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise bu mesleği, bu bölümü sadece puanları tuttuğu için mecburiyetten tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. Diğer katılımcılar ise bu bölüme ailelerinin isteği ya da öğretmen tavsiyesi üzerine kendi iradeleri dışında bu bölümü tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının kendi istekleri dışında bölüme gelmiş olmaları mesleklerine yönelik olumsuz tutum göstermelerine neden olabilir. Öğretmen adaylarına yöneltilen diğer sorular ışığında bu soru değerlendirildiğinde mesleğe kendi isteğiyle gelmiş olan öğretmen adaylarının mesleklerine karşı olumlu tutumlarını devam ettirdikleri gözlenmiştir. Bu durumda mesleğini isteyerek tercih etmiş olan öğretmen adaylarının diğer her türlü soruna, engele karşı da olumlu tutumlar sergilediği tespit edilmiştir. Üniversite değişkenine göre incelemede bulunduğu iki üniversite arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Cinsiyet faktörü açısından değerlendirme yapıldığında kadın ve erkek öğretmen adaylarının bölüme isteyerek gelmiş olma durumları yakın oranlar içermektedir. Aile isteği dâhilinde bölüme gelmiş olan kişiler de çoğunluğu kadın öğretmen adayları oluşturmaktadır. Yine puan dâhilinde geldiğini belirten öğretmen adayları arasında da çoğunluğu kadın öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulguları literatürdeki bazı çalışmalar destekler niteliktedir. Gürbüz ve Kışoğlu (2007), Doğan ve Çoban (2009), Genç (2016)). Genç (2016), "Eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (Kocaeli Örneği)" isimli çalışmasında öğretmenlik mesleğini kendi istekleri dâhilinde seçmiş olan kişilerin mesleklerine karşı tutumlarının olumlu yönde olduğunu sonucunu ortaya koymuştur. Bu durum araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Genel olarak bakıldığında öğretmen adaylarının mesleklerini kendi istekleri dâhilinde seçmiş olması büyük önem arz etmektedir. Çünkü mesleğini kendi istekleriyle seçmiş olan öğretmen adayları gelecekte özverili, mesleğini seven öğretmenler olarak yeni nesiller yetiştirebilecektir. Aksi takdirde bölüme kendi isteği dışında gelmiş olan öğretmen adaylarının iyi birer öğretmen olabilmeleri oldukça zordur.

3. Araştırmada üçüncü olarak öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik kaygı ve tutumlarının neler olduğuna ilişkin incelemede bulunulmuştur. Yapılan incelemeler sonucu öğretmen adaylarının görüşleri dört kategori altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu mesleklerine karşı en büyük kaygılarının

atanma sorununa yönelik olduğunu belirtmişlerdir. İkinci olarak ise öğretmen adayları mesleklerine yönelik en büyük kaygılarının gereken değeri görememe yönünde olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adayları günümüzde artık mesleklerine gereken değerin ve önemin verilmediğinden yana büyük kaygı duyduklarını dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise mesleklerinde yeterli donanımına sahip olamadıklarında öğrencilere gerekli aktarımı yapamayacakları ve tam anlamıyla öğretim gerçekleştiremeyeceklerinden yana kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının kalan kısmı ise mesleklerine yönelik herhangi bir kaygılarının olmadığını belirtmişlerdir. Genel olarak baktığımızda öğretmen adaylarının en büyük sorunlarının atama sorunu olduğu gözlemlenmiştir. Değişkenler açısından sonuçlar incelendiğinde iki üniversite arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Cinsiyet faktörü açısından bazı farklılıklara rastlanılmıştır. Araştırma sonucuna göre mesleklerine yönelik hiçbir kaygım yok diyen kişileri genel olarak kadın öğretmen adayları oluşturmaktadır. Ayrıca kaygısı olmadığını belirten oranı genel olarak mesleği isteyerek seçmiş olan kişiler oluşturmaktadır. Bu durum bireylerin mesleği kendi istekleri dâhilinde seçmiş olmalarının önemini ortaya koymaktadır. Mesleğini isteyerek seçmiş her olan kişiler sorunlara karşı daha olumlu tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir.

4. Araştırmada dördüncü olarak sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü atama sorununa ve bu sorunun öğretmen adaylarının mesleklerine karşı olan düşünce ve tutumlarını ne yönde etkilediği üzerine incelemede bulunulmuştur. Yapılan inceleme sonucunda öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar dört kategoriye ayrılmıştır. Öğretmen adaylarının büyük bir oranı atanmanın çok zor olduğunu, neredeyse imkânsız olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bu durumun kendilerini oldukça olumsuz yönde etkilediklerini dile getirmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise gerekli çalışmayı gösterdikleri takdirde atanabileceklerine inançlarının tam olduğunu, öğretmen olmaktan asla vazgeçmeyeceklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu derece inançlı olmaları mesleklerine tutunmaları açısından büyük önem arz etmektedir. Araştırmaya katılan katılımcılardan bir kısmı ise yaşı gelmiş büyük öğretmenlerimizin zamanında emekli olmalarının kendileri açısından açık kontenjan oluşturabileceğini düşünmektedirler. Emekli yaşı gelmiş öğretmenlerin emekli olmaması durumunda kendi önlerinin kapandığını dile getirmişlerdir ve bu sorunun çözülmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Son olarak ise bazı öğretmen adayları bu

bölümden umutlarını kestikleri için başka meslek dallarına yöneldiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak baktığımızda öğretmen adayları atama sorunu yüzünden mesleklerinden soğuduklarını, umutsuzluğa düştüklerini dile getirmişlerdir. Üniversite değişkeni açısından incelediğimizde iki üniversite arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Cinsiyet faktörü açısından incelemede bulunduğumuzda bu soruda anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bu bulguları Bulut ve Doğar (2006) ve Ünal (2017)'ın yapmış olduğu çalışmalar destekler niteliktedir. Ünal (2017) çalışmasında öğretmen adaylarının atanma sorunu dolayısıyla oldukça olumsuz yönde etkilendiklerini, bu durumun onları mesleklerinden soğumasına neden olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Ayrıca sınıf kademesi düzeyinde incelemede bulunduğumuzda anlamlı bir farklılık saptanmıştır birinci sınıf kademesindeki öğretmen adaylarının verdikleri cevaplarda olumlu görüşlere daha çok rastlanırken, dördüncü sınıf kademesindeki öğretmen adayları arasında ise daha az olumlu görüşe rastlanılmıştır. Bu durum yine Ünal (2017)'ın çalışması destekler niteliktedir. Bu durum öğretmen adaylarının üniversiteye ilk başladıkları zamanlarda yani birinci sınıf düzeyindeyken daha olumlu tutumlar içinde olduğunu göstermektedir. Ancak sınıf düzeyi arttıkça öğretmen adaylarının umutlarının daha da tükendiği, olumlu düşüncelerin ortadan kalktığı sonucuna ulaşılmıştır.

5. Araştırmada beşinci olarak öğretmen adaylarının mesleklerinin geleceğine ilişkin görüşleri ve gelecekte nasıl bir öğretmen olmayı hayal ettikleri üzerine bir inceleme yapılarak bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu mesleklerinin geleceğine dair oldukça karamsar düşünceler dile getirmişlerdir. Öğretmen adayları görüşlerinde öğretmenlik mesleğinin ilerde yok olacağını, değerinin, saygınlığının daha da azalacağını, atamaların daha az olacağını belirtmişlerdir. Özellikle teknolojinin gelişmesiyle birlikte öğretmenlik mesleğine ihtiyaç kalmayacağını, mesleğin tamamen yok olacağını düşündüklerini dile getirmişlerdir. Bu görüşü dile getirenlerin büyük çoğunluğunu dördüncü sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Bu durum sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bu soruda da ortaya koymaktadır. Bu olumsuz düşünceler yanında öğretmen adayları gelecekte yararlı, idealist, iyi bireyler yetiştiren adil öğretmenler olmak istediklerini dile getirmişleridir. Geleceğe yönelik sadece hayallerini dile getiren öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunu birinci sınıf öğretmen adayları

oluşturmaktadır. Bu durum birinci sınıf öğretmen adaylarının daha olumlu düşünceler içerisinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Literatürdeki diğer çalışmaları incelediğinde araştırmada elde edilen sonucun bazı çalışmalarla benzerlik, bazı çalışmaların ise farklı sonuçlar gösterdiği tespit edilmiştir (Karataş, Ardıç ve Oral (2017), Şahin (2011), Ceyhan (2004)). Karataş vd. ve Ardıç'ın çalışmalarında öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun geleceğe dair oldukça karamsar ve umutsuz oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum çalışmada elde edilen verilerle benzer özellikler göstermektedir. Genel olarak baktığımızda öğretmen adaylarının geleceğe dair bu derece umutsuz olmaları onların gelecekte tam donanımlı bir öğretmen olmasına engel teşkil edecektir. Öğretmen adayları mesleklerine karşı sahiplenme, aidiyet duygusu geliştiremeyecektir. Bu durumda geleceğimizin mimarları olan öğretmen adaylarımız için büyük bir sorun arz etmektedir. Ceyhan (2004) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu durum araştırmada elde ettiğimiz sonuçla çelişki göstermektedir. Öğretmen adaylarının geleceğe yönelik umut içerisinde olması tüm toplum için olumlu bir durum ifade etmektedir. Çünkü umut dolu öğretmen adayları demek geleceğin sağlam mimarları demektir.

6. Son olarak araştırmamızda öğretmen adaylarının mezun olduktan sonraki planlarına ilişkin bir inceleme yapılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda öğretmen adaylarının vermiş oldukları cevaplar dört kategori altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu mezun olduktan sonra kendi mesleklerini yapmayı düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adayları mezun olduktan sonra KPSS'ye çalışarak atanıp mesleklerine başlamayı planladıklarını bildirmişlerdir. Öğretmen adayları atanamadıkları takdirde özel okullarda görev yaparak mesleklerini icra etmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı ise mezun olduktan sonra akademik kariyer yapmak istediklerini bu nedenle yüksek lisansa başlayacaklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adayları akademiye yönelmelerindeki temel sebebin atama sorunundan ötürü olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılardan bir kısmı ise mezun olduktan sonra başka meslek dallarına yöneleceklerini belirtmişlerdir. Özellikle erkek öğretmen adayları subaylık, polislik gibi meslek dallarına yöneleceklerini belirtmişlerdir. Kadın öğretmen adayları arasında da az da olsa polislik, askerlik düşünen kadın öğretmen adaylarına rastlanmıştır. Diğer öğretmen adayları ise mezun olduktan sonra ne yapacaklarını

kendilerinin de bilmediğini belirtmiştir. Bir öğretmen adayı ise intihar etmeyi düşünüyorum şeklinde cevap vermiştir. Genel olarak baktığımızda sosyal bilgiler öğretmen adaylarını geleceğe yönelik pek umutlu olmadıkları kaygı ve endişe içerisinde oldukları gözlemlenmiştir.

5.2. Öneriler

Öğretmen adayları belirttikleri metaforlarla da öğretmenlik mesleğinin yüceliğini, kutsallığını, çok özverili bir meslek olduğunu dile getirmişlerdir. Ayrıca öğretmen adayları gelecekte iyi, adil, idealist, topluma yararlı bireyler yetiştiren birer öğretmen olmayı hayal ettiklerini ve bunun için ellerinden gelen her şeyi yapacaklarını dile getirmişlerdir. Ancak tüm bu olumlu düşüncelerin yanında öğretmen adayları mesleklerinde yaşanan atama problemi, saygınlığının azalması gibi sorunlardan ötürü gelecek kaygısı yaşamaktadırlar. Bu durum onlarda mesleklerine karşı olumsuz tutum beslemelerine neden olmaktadır. Kısacası öğretmen adayları mesleklerini sevmelerine rağmen yaşanan sorunlardan dolayı gelecek kaygısı yaşamaktadırlar ve bu da onların mesleklerinden soğumalarına neden olmaktadır.

Tüm bu incelemelerden elde edilen bulgulara dayanılarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Bir meslekte başarılı olabilmenin en temel koşullarından birisi o mesleği seyerek isteyerek yapmaktır. Eğer birey yapacak olduğu mesleğini belli şartlar yüzünden seçerse o meslekte başarılı ve mutlu olabilmesi çok zordur. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini seçen kişilerin de mesleklerini kendi istekleri dâhilinde seçmeleri gerekmektedir. Araştırma sonucunda ulaşılan veriye göre öğretmen adaylarının bir kısmı mesleklerini puan zorunluluğu ya da aile isteği gibi sebeplerden ötürü seçmiş olduğunu belirtmiştir. Bu durum öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik karamsar düşüncelere sahip olmasına neden olmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırabilmek için bireyler tercihlerinde özgür bırakılmalıdır. Aile baskısı ya da başka bir sebepten ötürü kimse istemediği bir mesleği yapmaya mecbur bırakılmamalıdır. Birey ancak istediği, sevdiği meslekte başarılı olabilir.
2. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının mesleklerine en büyük kaygıları atanma sorununa yöneliktir. Öğretmen adayları gelecekte atanamadıkları takdirde işsiz kalmaktan yana büyük endişe içinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmen

adaylarının bu sorunlarına çözümler getirilerek onların geleceğe umutla bakması sağlanmalıdır. Bunun için ilk olarak üniversitelerdeki kontenjan sayıları düşürülmelidir. Çünkü her yıl binlerce öğretmen adayı mezun olmaktadır ancak bunlardan sadece bir kısmı atanabilmektedir. Geriye kalan kısım ise işsiz kalmaktadır. Bu durumun önüne geçebilmek için her yıl fakültelerde ihtiyaç oranında, istihdam edilebilecek oranda öğretmen kontenjanı açılmalıdır. Böylelikle daha hem az sayıda öğretmen adayı mezun olacaktır hem daha nitelikli öğretmen adayları yetişebilecektir. Bu soruna dair bir diğer öneri ise çok kalabalık okullardaki sınıf mevcutlarının azaltılmasıdır. Sınıf mevcutları azaltılarak yeni derslikler açılmalıdır. Böylece hem öğrenciler daha verimli eğitim alacaklardır hem de öğretmen ihtiyacı arttığı için daha fazla öğretmen ataması sağlanacaktır. Ayrıca emekli yaşı gelmiş öğretmenler emekli edilerek yerlerine genç öğretmen atamasının yapılması atama sorununu bir nebze de olsa hafifletecektir.

3. Öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik yaşadıkları kaygılardan birisi ise gelecekte mesleklerinin değer kaybederek gereken önemi, değeri görememesidir. Öğretmen adayları öğrencilerinden de gereken saygı göremeyeceklerinden yana kaygı duyduklarını belirtmişlerdir. Bu sorunların yaşanmaması için kutsal bir mesleğe sahip öğretmenlerimize her zaman gereken değer, önem verilmelidir. Ayrıca yeni nesiller her zaman için öğretmenlerine, büyüklerine saygılı şekilde yetiştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akar, E. (2007). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine verdikleri değer ve mesleki yeterlilikleri (Uşak Örnekleme)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Kastamonu İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Aksu, S. (2019). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin yükseköğretimde kaliteye ilişkin metaforik algıları (Sakarya Üniversitesi Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Alnaas, R. (2017). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ve öğretmen öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Altunay, F. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve mesleki benlik saygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Anahtarcıoğlu, G. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde tarihi mekân gezilerinin öğrencilerin akademik başarılarına etkisi: Aksaray İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Arpacıoğlu, G. (2009). *Üstün yetenekli resim öğrencilerinin sanatsal düzenleme öğelerine yönelik metaforik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Arslan, M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 35(171), 100–108.

- Arslan, Ş. (2019). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlik inancı kaynakları ve öz yeterlik inançlarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Ayarcı, K. (2007). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı ilgi, tutum ve beklenti düzeyleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa
- Aydilek, M. (2017). *Mehmet Akif Ersoy'un düşüncelerinin sosyal bilgiler ders kitaplarına yansımaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Bulut, H. ve Çetin D. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarının incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 13-27.
- Büyükkaya, C. (2019). *Farklı okul düzeylerindeki öğrencilerin öğretmen kavramına yönelik metaforik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Journal Of Turkish Educational Sciences*, 6(4), 3-13.
- Ceyhan, A. A. (2004). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen adaylarının umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 91-102.
- Çapa, Y. ve Nesrin Ç. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi [Özel Sayı]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69–73.
- Çelenk, A. (2019). *Genel müzik eğitimi alan öğrencilerin belirli kavramlara yönelik algılarının metaforik analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.
- Çelik, Ö. ve Çelik, M. (2017). Sınıf öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bir meslek olarak sınıf öğretmenliğine ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması. *Trakya University Journal Of Social Science*, 19(1), 75- 91.

- Çümen, D. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanlışlarını belirleme ve giderme yollarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Demir, E. (2018). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ile ilgili değer algıları ve bu değerlerin eğitim fakültelerinde kazandırılmasına ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirci, M. (2019). *İlköğretim anabilim dalı 2017 sosyal bilgiler öğretim programının sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi (Kars İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Doğan, Ö. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik metaforik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Doğan, T. ve Esen Ç. (2009). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 34(153), 157-168.
- Elmacı, S. (2015). *Kamu personeli seçme sınavı ve alan bilgisi sınavına ilişkin öğretmen görüşlerinin ve metaforik algılarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erden, M. (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları [Özel Sayı]. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 99-104.
- Eskicumalı, A. (2014). Eğitimin temel kavramları. Yüksel Ö. ve Selahattin T. (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (s. 2-22). Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, K. (2016). *Eğitim fakültesi ve fen edebiyat fakültesinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının incelenmesi (Kocaeli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Gökçe, A. (2019). *Dördüncü sınıf öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Güler, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin *Türkçe'ye yönelik kavramsal yapıları, duygusal semantik tutumları ve metaforik algılarının belirlenmesi* (Şırnak İli Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güler, H. (2018). 2005 *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Taslağı'nın öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Burdur İli Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Gürbüz, H. ve Kışoğlu, M. (2007). Tezsiz yüksek lisans programına devam eden fen edebiyat ve eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları (Atatürk Üniversitesi Örneği). *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 71-83.
- Hayırsever, F. (2010). *Sosyal bilgiler ders, öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen temel beceriler açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hüdavendigar, M. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleğe atanmaya ilişkin tutum ve kaygılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- İlter, İ. (2009). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Kaçar, R. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve öz-yeterlik algıları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.

- Kan, Ç. (2010). A.B.D ve Türkiye'de sosyal bilgilerin tarihsel gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672.
- Karabacak, K. ve Uzun, E. (2014). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine duyarlılığı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 178-190.
- Karademir, B. (2019). 2004-2005 ve 2017-2018 eğitim öğretim yıllarında uygulanan sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Karakuş, İ. (2017). Öğretmen adaylarının öz yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Karataş, K. Ardıç, T. ve Oral, B. (2017). Öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri ve geleceği: metaforik bir analiz. *International periodical for the languages, literature and history of Turkish or Turkic*, 12(33), 291-312.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Karatekin, K., Merey, Z. ve Keçe, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Dergisi*, 7(1), 70-96.
- Kart, M. (2016). Pedagogik formasyon öğrencileri ile eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmen kavramına ilişkin metaforik algıları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Kılıçoğlu, G. (2015). Sosyal bilgiler tanımı, Dünya'da ve ülkemizde gelişimi ve önemi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 3-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Kılınçkaya, Ö. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkiye'deki sosyal bilgiler eğitimine ilişkin görüşleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

- Kıral, E. (2015). Öğretmen adaylarının algılarına göre öğretmen metaforları. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 57-65.
- Koç, Seda (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmen ve öğretmenlik mesleği kavramlarına ilişkin metaforik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 42-72.
- Lakoff, G., Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*. (G.Y. Demir, Çev.). İstanbul: Paradigma.
- May, İ. (2019). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında kültür ve miras ünitesinin kazanımlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Mertol, H. (2009). *Sosyal bilgiler derslerinde çocuk edebiyatı ürünlerinden yararlanma: Mustafa Ruhi Şirin Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi: Genişletilmiş bir kaynak kitap*. (S. Altun, ve A. Ersoy, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Miles, M. B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded sourcebook*. (2nd Edition). California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (2006). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. <http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genelyeterlikleri/icerik/39> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). *Öğretmen yeterlikleri öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlikleri*. <https://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-genel-yeterlikleri/icerik/39> sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. http://oygm.meb.gov.tr/www/ogretmenlik-meslegi-gene_yeterlikleri/icerik/486 sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. <http://ttkb.meb.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Nakip, C. (2015). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Oruç, Ş. ve Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretimi alanında yapılan tez çalışmaları [Özel Sayı]. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 121-132.
- Özdemir, G. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile konuşma kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin tespit edilmesi: Niğde İli Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Özdemir, T. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilim insanı imajları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özder, H. Konedralı, G. ve Zeki, C. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 16(2), 253-275.
- Pekbalcı, M. (2019). *Fen bilimleri öğretmenleri ve fen bilimleri öğretmen adayları ile sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının öğrenci, öğrenme, öğretme ve öğretmen kavramlarına ilişkin sahip oldukları metaforların karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Pektaş, M. ve Kıldan, A. O. (2012). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının “öğretmen” kavramı ile ilgili geliştirdikleri metaforların karşılaştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 271-287.
- Pesen, A. (2004). *Eğitim sistemimizde öğretmen atama politikaları ve sorunları: Öğretmen atama politikalarına ilişkin öğretmen görüşleri (Siirt İli Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

- Recepoğlu, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mesleki öz yeterlik algıları ile öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Sak, H. (2015). *Kredi yurtlar kurumunda (kyk) barınan yükseköğretim öğrencilerinin “yurt”a ilişkin metaforik algılarının incelenmesi (Anadolu Yakası Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, İ. (2011). Öğretmen adaylarının öğretmen istihdamı ve mesleki geleceklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(3), 1167–1184.
- Şahin, M., Yıldız, D. ve Duman, R. (2011). Türkiye’deki sosyal bilgiler eğitimi tezleri üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 96-121.
- Şarpal, H. (2019). *2018 sosyal bilgiler öğretmenliği öğretim programının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Taş, S. (2019). *İlköğretim anabilim dalı sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler derslerinde yer alan değerlerin öğretime ilişkin görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Taşkın, Ş. ve Hacıömeroğlu, G. (2010). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları: Nicel ve nitel verilere dayalı bir inceleme. *İlköğretim Online*, 9(3), 922-933.

- Tunç, A. ve Gündoğdu, M. (2013). Eğitim psikolojisine giriş. Bülent G. ve Burhan Ç. (Ed.), *Eğitim psikolojisi* (s. 1-12). Adana: Karahan Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2020). *Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Ünal, K. (2017). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını yordayıcı değerler: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Üstüner, M. (2006). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması [Özel Sayı]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 45, 109-127.
- Yayla, O. (2019). *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal teknolojilere dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin mekânsal düşünme becerilerine ve akademik başarılarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversite Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Yeniçeri, S. (2019). *Farklı branş öğretmenlerinin beden eğitimi öğretmenlerine ve beden eğitimi ve spor dersine yönelik algılarının metaforik analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Yetim, A. ve Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(2), 541-550.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. (2019). 4-12. sınıf öğrencilerinin matematiğe ilişkin algıları: metaforik bir yaklaşım (Giresun İli Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Yılmaz, F., Göçen, S. ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: Bir metaforik çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 151-164.

Yükseköğretim Kurumu (1998). *T.C. eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. <https://www.yok.gov.tr/yayinlar/yayinlarimiz> sayfasından erişilmiştir.

Yükseköğretim Kurumu (2007). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. <https://www.yok.gov.tr/yayinlar/yayinlarimiz> sayfasından erişilmiştir.

EK-1

Görüşme Formu

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETMENLİĞİ MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARININ
İNCELENMESİ: METAFORİK BİR ANALİZ**

Değerli Meslektaşım,

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlik mesleğine karşı metaforik algılarınızı belirlemek ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarınızı ölçmektir. Ankette bulunan sorulara vereceğiniz cevaplar tarafımda saklı tutulacak ve tamamen bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır. Lütfen anketlerin üzerine isim belirtmeyiniz.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Prof. Dr. Osman YILMAZ

Elif ERDEM ÖZKAN

BİRİNCİ BÖLÜM

Cinsiyet	Kadın ()	Erkek ()		
Yaş	18-20 ()	21-23 ()	24-27 ()	27 ve üstü ()
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf ()		4. Sınıf ()	
Üniversite	SDÜ ()		MAKÜ ()	

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde öğretmenlik mesleğine karşı metaforik algılarınızı belirleyebilmek ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarınızı ölçebilmek amacıyla sorular verilmiştir. Lütfen bu soruları kendi düşünceleriniz doğrultusunda yanıt veriniz.

1. Öğretmenlik mesleği..... gibidir. Çünkü;

2.Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünü kendi isteğinizle mi tercih ettiniz? Bu bölümü seçmenizde hangi faktörler etkili olmuştur?

3. Öğretmenlik mesleğine karşı kaygı ve tutumlarınız nelerdir? Nedenleri ile belirtiniz.

4. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü atama sorununa ilişkin görüşleriniz nelerdir? Bu sorun öğretmenlik mesleğine karşı tutum ve düşüncelerinizi ne yönde etkilemektedir?

5. Öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkında düşünceleriniz nelerdir ve gelecekte nasıl bir öğretmen olmayı hayal ediyorsunuz?

6. Mezun olduktan sonra hayat dair planlarınız ne yöndedir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Elif ERDEM ÖZKAN

Eğitim Bilgileri

Lisans Öğrenimi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü (2014-2018)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı (2018-2020)